Амангелді аудандық орталық кітапханасының
библиография бөлімі

2021 жылғы Амангелді ауданының атаулы күндер және еске алынатын күндер күнтізбегі

Амангелді – 2020

Құрастырушыдан

Қостанай облысы Амангелді аудандық орталық кітапханасы әдістеме-библиография бөлімі сіздердің назарларыңызға «2021 жылға берілген атаулы күндері және еске алынатын күндер күнтізбегінің» кезекті шығарылымын ұсынып отыр.

«Күнтізбенің» негізгі мақсаты – өңіріміздің танымал тұлғалары мен оның тарихы, мәдениеті, экономикасы туралы ақпарат беру. Күнтізбе кітапханаларда, оқу орындарында, ұйымдар мен мекемелерде түрлі шараларды өткізуді жоспарлауға мүмкіндік береді.

Басылымға өлкеміздің атаулы тарихи оқиғалары мен атақты адамдардың мерейтойлары жайында ақпарат енгізілген. ауданымыздың тарихи, мәдени, экономикалық, әлеуметтік дамуына ат салысып жатқан мекемелер мен кәсіпорындардың, қалалар мен аудандардың мерейтойлық даталық күндерін табуға болады.

2021 жылдың негізгі оқиғалары мен мерейтойлық күндері: ағартушы, педагог Ы. Алтынсарин (1841–1889)180жыл, тарих ғылымдарының докторы
Б. Баймағамбетованың туғанына (1951)70 жыл,

Сонымен қатар ҚР-ның Ұлы Отан соғысының басталғанына (1941-1945) 80 жыл,1986 жылғы желтоқсан оқиғасына 35 жыл, 30 жыл бұрын бүкіл халықтық дауыс беру нәтижесінде Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Қазақ ССР Президенті болып сайланды (1991), Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігін алғанына 30 жыл, Н.А. Назарбаев «Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» ҚР Конституциясына қол қойды (1991), Бөкейханов Әлихан Қазақ халқының ғалымы және қоғам қайраткері, публицист, аудармашы, Алаш қозғалысының қайраткері (1866-1937) 155 жыл. Т. б.

Күнтізбеге көпшілікке танымал өлкемізден шыққан белгілі қайраткерлердің өмірі мен атқарған қызметтері жайлы мәліметтер берілген.

Әдебиет тізімдері қоса берілген мерейтойлық күндерге (*) белгісі қойылған.

Құрал негізгі төрт бөлімнен тұрады:

1. Амангелді ауданы бойынша 2021 жылы аталып өтілетін және еске алынатын күндері (жалпы тізім).

2 Аудан бойынша күні мен айы белгісіз 2021 жылы аталып өтілетін күндері (жалпы тізім).

3. Аудан бойынша 2021 жылы аталып өтілетін және еске алынатын күндері (қысқаша мәліметтер мен әдебиеттер).

4. Есімдердің алфавиттік көрсеткіші.

Күнтізбегіміз оқырмандарымыздың көмекші құралы әрі құнды анықтамалығына айналып, үлкен сұранысқа ие болады деген сенімдеміз.

Басылым негізінен студенттер мен оқытушыларға, ұстаздарға, мекеме қызметкерлеріне, кітапханашыларға және туған өлкеміздің тарихын танып-білгісі келген оқырмандарға арналған.

Қостанай облысы және Амангелді ауданының аймағы бойынша 2021 жылы аталып өтілетін және еске алынатын күндер

Қаңтар

6 – Облыстық филормония құрылғанына 50 жыл (1971)
18 – Ы. Алтынсарин ат. облыстық балалармен жасөспірімдер кітапханасына 30 жыл (1991)
31 – Қазақ ССР-ң халық артисі Дина Нүрпейісованың туғанына 160 жыл (1861-1955)

Ақпан

7 – Ақын Мұқағали Мақатаевтың туғанына 90 жыл (1931-1976)
*** 10 – Баймағамбетова Бағила Бірмағамбетовна**, тарих ғылымдарының докторы(1999), ҚР-ның еңбек сіңірген қызыметкері(1998), мем. қайраткері, Амангелді ауданынң тумасы туғанына 70 лет (1951).
Қараңыз: Қазақстан Республикасында Кімнің Кім екен [Мәтін] = Кто есть Кто в Республике Казахстан = Who is Who : 2004–2006 : справочник / А. З. Асылбеков. – Алматы, 2006. – І-ші бөлім. – Б. 53.
Торғай елі [Мәтін] : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 104–105.
***17 – Нұрғазин Мырзекен Нұрғазыұлы**, дәрігер, денсаулық сақтау ісінің үздігі (1970), ҰОС-ның ардагері, Қызыл Жұлдыз (1944), І дәрежелі Ұлы Отан соғысы (1985) ордендерінің иегері, Амангелді ауд. Қабырға а. дүниеге келген: туғанына 100 жыл (1921–2007).
Қараңыз: Қонысбай, Кенже. Он жетіде от кешкен... [Мәтін] : Майдангер Мырзекен Нұрғазин туралы сөз / Кенже Қонысбай // Қостанай таңы. – 2018. – 18 мамыр. – Б. 7.
28 – Халық ақыны Жамбыл Жабаевтың туғанына 175 жыл (1846–1945)

Наурыз

***1 – Тұрғынбеков Серік**, акын, аудармашы, Жангелді ауданында дүниеге келген: туғанына 75 жыл (1946).
Қараңыз:Қазақстан жазушылары [Мәтін] : анықтамалық : 75 жыл / құраст.: Қ. Саят, Қ. Жұмашева. – Алматы, 2009. – Б. 395.
Торғай елі [Мәтін] : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 413–414.
***5 – Бөкейханов Әлихан** Қазақ халқының ғалымы және қоғам қайраткері, публицист, аудармашы. Туғанына 155 жыл(1866-1937).
***20 –Дәулетова Нәзира Қожахметқызы,** ҚазКСР еңбек сіңірген кітапханашысы, тарихшы-ғалым, Сарыкөл ауд. дүниеге келген: туғанына 90 жыл (1926-1999).

Қараңыз: Кітап әлеміндегі өмір [Мәтін] : Дәулетова Н. Қ. – кітап-ханашы, ұстаз, ғалым = Даулетова Н. К. - библиотекарь, педагог, ученый : библиогр. әдебиет көрсеткіші = библиогр. указ. лит. / [Л. Н. Толстой ат. Қостанай ОӘҒК ; Ақпараттық-библиографиялық бөлім ; құраст.: В. Қ. Бексұлтанова, З. А. Варинке ; ред. Б. Б. Сейітова. - Қостанай, 2014. – Б. 15.

Сәуір

*** 2 – Әбжан Әбілтаев**, ақын, журналист, Амангелді ауданы, Аққісі ауылында дүниеге келген туғанына 70 жыл (1951)

Қараңыз:Торғай елі [Мәтін] : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 83–84.

7 – қазақ палуаны Қажымұқан Мұңайтпасовтың туғанына 150 жыл (1871-1948)

25 – жазушы, Қабдеш Жұмаділовтың туғанына 85 жыл.(1936)

***28 – Байдақ Молдашұлы** ақын, соғыс ардагері, ІІ дәрежелі Отан соғысы орденімен марапатталған туғанына 95 жыл (1926-1994)

Қараңыз:Торғай елі [Мәтін] : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 296–297.

Мамыр

5 – Қожамқұлов Серке, халық артисі, актер, халық театрын негізін қалаушыларының бір. ҚазССР мемлекет сыйлығының лауреаты, Соц. Еңбек Ері, № 13 Қарабалық ауданында дүниеге келген. туғанына 125 жыл
(1896-1979)

Қараңыз:Қазақ мәдениеті [Мәтін] : энцикл. анықтамалық / Ә. Шы-ғай. – Алматы, 2005. – Б. 393–394.

Қостанай жерінің мақтанышы [Мәтін] : Қостанай облысының танымал тұлғаларының мерейтойлық күндерінің галереясы = библиогр. галерея юбилейных дат известных личностей Костанайской области (2016 г.) / [Л. Н. Толстой ат. Қостанай ОӘҒК ; құраст.: Г. Х. Әмірхамзина,
Ә. Р. Тәжікенова ; ред. Б. М. Әлкебаева]. – Қостанай, 2016. – Б. 52–67.

18 – ақын, қоғам қайраткері Олжас Омарұлы Сүлейменовтың туғанына 80 жыл (1936)

Маусым

1 – ҚР Ұлттық Ғылым Академиясының құрылғанына 70 жыл (1946)

17 – Шаяхмет Ақылбек Қожаұлы, журналист-публицист, жазушы, драматург, аудармашы, Қазахстан Жазушылар одағының мүшесі, Жетіқара ауданы Забеловка ауылында дүниеге келген: туғанына 70 жыл (1951).

Қараныз: Қазақстан жазушылары [Мәтін] : анықтамалық : 75 жыл / құраст.: Қ. Саят, Қ. Жұмашева.– Алматы, 2009. – Б. 427–428.

22 – Ұлы Отан Соғысының басталғанына 80 жыл (1941).Олар Жеңіспен оралды!. Они вернулись с Победой! [Мәтін] Екінші кітабы. . – Қостанай, 2009. – Б. 395.

Шілде

4 – «Нұрлы жол» газетіне, («Колхозный труд», «Светлый путь»): шыққанына 80 жыл (1941).
Қараныз.:Мерзімді және жалғасымды басылымдар шежіресі, 2017 [Мәтін] = Летопись периодических и продолжающихся изданий, 2017 / Қазақстан Республикасы мәдениет және спорт министрлігі ; Қазақстан Республикасының Ұлттық мемлекеттік кітап палатасы ; [құраст. Б. М. Асубекова [және т. б.]. – Алматы, 2018. – Б. 123.

29 – Костанай обласының құрылғанына: 85 жыл (1936).
Қараныз: Базарбаев Қ. Қостанай облысы: [ҚР әкімшілік-аумақтық бөлігі] / Базарбаев Қ. // Қазақстан: ұлттық энциклопедия/ бас ред. Б. Ғ. Аяған.- Алматы, 2004. - Т. 6. Қ - Н. - Б. 69-73

30 – Наурзым Мемлекеттік табиғи қорығына: 90 жыл (1931).
Қараңыз: Постановления Совета народных комиссаров РСФСР от 30 июля 1931 года № 826.
Библиографиялық анықтаманы «2011 жылға берілген Қостанай облысының атаулы күндері және оқиғалар күнтізбегінен» қараңыз.

Тамыз

* **1 – Мұқанов, Ертай** 1 тамыз 1926 жылы Қостанай облысы Амангелді ауданы, Байғабыл ауылында дүниеге келген. Ұлы Отан Соғысының ардагері. Туғанына 95 жыл (1926–2018)
Қараныз: Олар Жеңіспен оралды! Они вернулись с Победой! Ескерткіш кітабы. – Қостанай, 2009. – Б. 232

* **5 – Елтебаев Төкен,** сазгер, өнерпаз, Қазақстан мәдениет қайраткері, ұстаз, Амангелді ауданы, Қарасу ауылында дүниеге келген туғанына 85 жыл (1936-1995)
Қараныз: Торғай елі [Мәтін] : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 165–166.

* **5 – Ысқақов Сапар Ысқақович**, инженер-құрлысшы, архитектор, Аркалык каласнының Құрметті азаматы, «Алтын Адам» арнайы сыйлығының лауреты, Амангелді ауданында дүниеге келген: туғанына 80 жыл (1941).
– Алматы, 2013. – Б. 446–447.

* **8 – Қазина Гүлжамерия Ғалиасқаровна,** Л.Н. Толстой ат.Қостанай облыстық әмбебап ғылыми кітапханасының директоры, кітапхана ісінің үздігі, мәдениет қызметкері, Баравской ауд. Балықты ауылында дүниеге келген (2005–2015), туғанына 65 жыл (1956).
Қараныз.:Қостанай облысы [Мәтін] : энцикл. :Обылыстың 70 жылдығына арналған / Қостанайәлеуметтік-техн. ун-т. – Алматы: Арыс, 2006. - Б. 387.

* **14 – Байділдин Шөптібай**, ұстаз, шебер, өнертанушы, ою-өрнектері 1992 ж. Түркияда өткен жасөспірімдердің дүниежүзілік фестивалінде, 1996 ж. Америкада өткен Атланта Олимпиадасында, Алматы, Нұр-Сұлтан, Қостанай,

Арқалық қалаларында ұйымдастырылған көрмелерге қойылған, Әлемдік Шыңғысхан академиясының құрметті академигі, Арқалық қаласының құрметті азаматы, Жангелдин ауд. Айса Нұрманов а. дүниеге келген: туғанына 75 жыл (1946).

Қараңыз: Торғай елі [Мәтін] : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 98.

Жүнісұлы, Мұрат. Өмірін оюмен өрнектеген [Мәтін] : Оюшы, қолөнер шебері, өлкетанушы, «Әлемдік Шыңғысхан академиясының «Құрметті академигі», Арқалық қаласының құрметті азаматы Шөптібай Байділдин – 70 жаста / Мұрат Жүнісұлы // Қостанай таңы. – 2016. – 12 тамыз. – Б. 6–7.

25 – Ақын **Марфуға Айтқожинаның** туғанына 85 жыл (1936)

28 – Жанібеков Өзбекәлі, Мемлекет және қоғам қайраткері, тарих ғылымдарының докторы (1990), этнограф, Торғай облыстық Қазақстан компартия комитетінің секретары (1970–1975), үш дүркін кавалер орденінің, Еңбек қызыл Ту орденінің иегері, Алматы қаласына Ө. Жәнібеков атындағы көше аты берілген (2008), Нур-Султан қаласна көше атын берген(2015), Онтүстік қазақстан облысы, Отырар ауданы Сарықамыс ауылында дүниеге келген. Туғанына: 90 жыл (1931–1998).

Қараңыз:Қазақстан ғалымдары [Мәтін] : энцикл. анықтамалық. Т. 1. А – К / бас ред. Б. Ө. Жақып. – Алматы, 2012. – Б. 508–509.

Торғай елі [Мәтін] : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. Алматы, 2013. – Б. 190–191.

Қыркүйек

8 –Ахметчин Ғұмар Ғарифович, жазушы-сатирик, Қазақстан жазушылар одағының мүшесі, Челябы обл., Златоусты қаласында дүниеге келген туғанына 80 жыл (1941).

Қараңыз:Қазақстан жазушылары [Мәтін] : анықтамалық : 75 жыл / құраст.: Қ. Саят, Қ. Жұмашева. – Алматы, 2009. – Б. 44.

Библиографиялық анықтаманы «2006, 2011, 2016 жылдарға берілген Қостанай облысының атаулы күндері және оқиғалар күнтізбегілерінен» қараңыз.

Қазан

10 – Аманжолов Қасым Рақымжанұлы, қазақ ақыны, туғанына **110 жыл** (1911-1955).

15 – Мұратбеков Сайын, жазушы, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері туғанына **85 жыл** (1936).

18 – Алғашқы кәсіподақ конференциясының өткеніне **100 жыл** (1921).

*** 15 – Мұздаханов Айтбай**, күйші, композитор, ҚР еңбек сіңірген мәдениет қызметкері (1993), Амангелді ауд, Қарасу а. дүниеге келген: туғанына 80 жыл (1941).

Қараңыз:Торғай елі [Мәтін] : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А.

Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 298–299. – Б. 365–366

20 – Алтынсарин Ыбырай (Ибраһим), ағартушы, педагог, жазушы, этнограф, фольклорист, қоғам кайраткері, Қостанай облысы, Қостанай ауданы, Жанбұршы ауылында дүниеге келген (казіргі Алтынсары ауданы): 180 жыл (1841–1889).

Қараңыз: Қостанай жерінің мақтанышы [Мәтін] : Қостанай облысының танымал тұлғаларының мерейтойлық күндерінің галереясы = библиогр. галерея юбилейных дат известных личностей Костанайской области (2016 г.) / [Л. Н. Толстой ат. Қостанай ОӘҒК ; құраст.: Г. Х. Әмірхамзина, Ә. Р. Тәжікенова ; ред. Б. М. Әлкебаева]. – Қостанай, 2016. – Б. 5.

28 – Костанай облысы Ленин орденің алғанына 55 жыл (1966).

Костанайская облысы: Тарих беттерінен (1936–2006 .) [Мәтін]: Құраст: / [бас. ред. С. А. Медведев]. – Костанай, 2006. – Б. 368, 687.

28 – Ыбрай Алтынсарин ат. мемориалдық музейдің ашылғанына 30 жыл (1991).

Қараңыз: Костанайская область [Текст] : энциклопедия : Қостанай облысының 70-жылдығына арналған / КСТУ. – Алматы, 2006. – Б. 515

Қараша

*** 14 – Айымбет Мади Айтбенбетұлы,** жазушы, журналист, аудармашы, Казахстан Журналистер одағының мүшесі, Амангелді ауданында дүниеге келген туғанына 75 жыл (1946).

Қараңыз: Торғай елі [Мәтін] : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 24.

14 – Қозыбаев Манаш Қабашевич, тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚазССР ғылымына еңбек сіңірген қоғам қайраткері,
Ш. Уәлиханов ат. сыйлықтың, ҚР Мемлекет сыйлығының лауреаты, Қосатнай қалаасының құрметті азаматы Мендіқара ауданында дүниеге келген: Туғанына 90 жыл (1931–2002).

Қараңыз: Қазақстан ғылымы [Мәтін] : энциклопедия. Т. 2. Қ – Я / бас ред. Б. Ө. Жақып. – Алматы, 2010. – Б. 91–92.

*** 15 – Хакімжанова Мариям**, ақын, Қазақстан Жазушылар одағының бөлім меңгерушісі(1906–1944), Қостанай облысында дүниеге келген:
туғанына 115 жыл (1906-1995)

Желтоқсан

12 – Сағырбаев Құрманғазы, қазақтың халық композиторы туғанына 215 жыл (1806-1879) Бөкей орда ауданы.

16 - халық артисі, актриса **Фарида Шәріпованың** туғанына 85 жыл (1936)

16 – Қазақстан Республикасының тәуелсізік алған күні: 30 жыл (1991).

Қараңыз: Қазақтар [Мәтін] = Казахи : девятитомный попул. справ. / под ред. Е. М. Арына. – Алматы, 1998. – Т. 1. – Б. 183.

16 – Желтоқсан оқиғасы 1986 г. 35 жыл (1986).
Қараңыз: Қостанайя обласы: тарих беттерінен (1936–2006 гг.) [Мәтін]: Құраст. / [бас. ред. С. А. Медведев]. – Костанай, 2006. – Б. 588–589.

Қостанай облысы бойынша күні мен айы белгісіз 2021 жылы аталып өтілетін күндері

(жеке тұлғалар мен оқиғалар үлкеннен кішіге берілген).

Туғанына 330 жыл

Қошқарұлы Тұрлығұл, азаттық күресінің қаһарманы, Шақшақ Жәнібек тарханның туған ағасы, Есім хан қолбасшыларының бірі болған (1691–1750).
Қараңыз:Торғай елі [Мәтін] : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 267.

Туғанына 230 жы

Тайманұлы Исатай, ұлттық батыр, 1836-1838 жылдардағы Батыс Қазақстан аймағында өрбіген ірі ұлт-азаттық көтерілістің басшысы (1791-1838)

Туғанына 220 жыл

Жәңгір хан, Бөкей орда ауданы. Бөкей ордасының соңғы ханы (1801-1845) Бөкей орда ауданы.

210 жыл

Бөкей хандығының құрылғанына (1801).

Туғанына 210 жыл

Уәлиханов Шыңғыс (1811–1895)
Қараңыз:Қазақстан[Мәтін] : ұлттық энцикл. / бас ред. Б. Ғ. Аяған.– Алматы, 2006. – Т. 8. С – У. – Б. 646.

Туғанына 200 жыл

Тайшығара Байғұлұлы, би, Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық көтеріліске қатысып, жүзбасы болған, Жалдама бойы Амантоғай а. дүниеге келген (1821–1913).
Қараңыз: Торғай елі [Мәтін] : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 377.

Туғанына 195 жыл

Сатыбалды ишан Ғабдоллаұлы, ағартушы, ислам дінінің қайраткері, имам, Торғай уезінде Қайдауыл болысында дүниеге келген (1826–1898).
Торғай елі [Мәтін] : энцикл. / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы : Арыс, 2013. - Б. 355.

185 жыл

Исатай мен Махамбет бастаған көтерілістегі ірі әрі соңғы шешуші шайқас Ақбұлақ соғысына (1836-1838)

Туғанына 150 жыл

* **Кейкі (Нұрмағамбет) Көкембайұлы**,батыр,**1916жылғы**Торғай көтерілісінің **каһарманы, Торғай уезінде дүниеге келген (1871–1923).**
Қараңыз: Айбын [Мәтін] : энциклопедия / [бас ред. Б. Ө. Жақып]. – Алматы, 2011. – Б. 384.
Қазақстан [Мәтін] : ұлттық энцикл. / бас ред. Ә. Нысанбаев. – Алматы, 2002. – Т. 4. Ж – К. – Б. 476.
Торғай елі [Мәтін] : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 218–219.

Туғанына 125 жыл

* **Сыздықов Әбу,** койшы, Соц. Еңбек Ері (1948), Торғай уезінде дүниеге келген: (1896–1989).
Қараңыз: Торғай елі [Мәтін] : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. –Б. 376.

85 жыл

Қостанай облыстық прокуратурасының құрылғанына 85 жыл, (1936).
Қараңыз: Қазақстан Республикасының прокуратурасы [Мәтін] = Прокуратура Республики Казахстан : альбом-книга / под общей ред. гос. советника юстиции 2-го класса Р. Т. Тусупбекова. – Алматы : Өнер, 2002. –Б. 221–223.

60 жыл

Қостанайда тұңғыш телеарнадан ретротранцляция жасаған жыл (1961).
Қараңыз: Костанай облысы: [Мәтін] : Т 2. / ред. И. К. Тернов. – Қостанай, 2007. – Т. 2. – Б. 489.

.

30 жыл

«Қазахстан-Қостанай» Облыстық телеарнасы (казіргі«Qostanaı») (1991). Қараың: Көксандық күмбірі [Мәтін] : ОТРК «Қазақстан – Қостанай». Ч. 1 / [С. Б. Бұқанов2016. – 240 б Қараңыз: Лучшие люди Казахстана [Текст]= Қазақстанның үздік адамдары : энциклопедия / [Гл. ред. А. В. Бруй]. – Алматы, 2009. – I басылым. – Б. 373.

АМАНГЕЛДІ АУДАНЫ БОЙЫНША 2021 ЖЫЛЫ АТАЛЫП ӨТІЛЕТІН ЖӘНЕ ЕСКЕ АЛЫНАТЫН КҮНДЕРІ
(қысқаша мәліметтер мен әдебиеттер)

10 ақпан	Туғанына 70 жыл	Баймағамбетова Бағила Бірмағамбетовна (1951)

Баймағамбетова Бағила Бірмағамбетовна, (10 ақпан, 1951 жыл, Торғай облысы, Қостанай ауданы, Амангелді кентінде туған) - мемлекет қайраткері, 2004 жылдан бері - ҚР Парламенті Мәжілісі 3-ші, 4-ші шақырылымының депутаты.

Қостанай мемлекеттік педагогикалық институтының шет тілдері факультетін (1972) француз тілінің оқытушысы мамандығы бойынша;

Алматы жоғарғы партия мектебінің журналистика бөлімшесін (1981) саясаттанушы мамандығы бойынша бітірген.

Тарих ғылымдарының кандидаты (1999). Кандидаттық диссертациясының тақырыбы: «Алма Оразбаева: оның төңкерістік мұралары».

Қостанай мемлекеттік педагогикалық институтының құрметті профессоры.

Өмірбаяны[өңдеу]

1968 жылдан - Қостанай мемлекеттік педагогикалық институтының студенті.

1972 жылдан - Қостанай облысы Жетіқара қаласының №7 ОМ француз тілінен мұғалімі.

1975 жылдан - Қазақстан ЛКЖО Жетіқара қалалық комитетінің хатшысы.

1977 жылдың ақпанынан - Қазақстан ЛКЖО Қостанай облыстық комитетінің оқып жүрген студент жастар, пионерлер мен оқушылар бөлімінің нұсқаушысы

1979 жылдың ақпанынан - меңгерушісі.

1979 жылдан - Алматы Жоғары партия мектебінің тыңдаушысы.

1981 жылдан - Қостанай облысы Қарасу ауданының Халық депутаттар кеңесі төрағасының орынбасары.

1982 жылдан - Қостанай облысы Федоров ауданының Қазақстан Компартиясы аудандық комитетінің хатшысы.
1983 жылдан - Қостанай облысы облыстық атқару комитеті төрағасының орынбасары.
1988 жылдан - Қазақстан Компартиясы Қостанай облыстық комитетінің хатшысы
1990 жылдан - екінші хатшысы.
1991 жылдан - Қостанай облыстық Халық депутаттар кеңесі төрағасының орынбасары, кеңесшісі.
1992 жылдан - Қостанай облыстық әкімшілігі басшысының орынбасары.
1995 жылдан - Қостанай облыстық білім беру департаментінің бастығы.
1998 жылдан - Қостанай облыстық әкімі аппаратының жетекшісі.
2002 жылдан - Қостанай облысы әкімінің орынбасары.
2004 жылдан бері - Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісінің 3-ші, 4-ші шақырылымының депутаты, Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің мүшесі.

Мерзімді басылымдардағы жариялымдар

1. Көркейген көше, жаңарған жол [Мәтін] : [«Қостанай және қостанайлықтар»] бетін Қасқырбай Қойшыманов жүргізеді Б. Ахметбеков // Қостанай таңы. – 2020. – 21 тамыз. – Б. 2.
2. Қиысқанұлы, Қыдырбек. Ел ықыласына бөленген [Мәтін] : Мемлекет және қоғам қайраткері Бағила Баймағамбетова туралы сөз / Қыдырбек Қиысқанұлы // Қостанай таңы. – 2016. – 10 ақпан. – Б. 3
3. Оспанова, Қарлығаш. "Zhas Project"- мүмкіндік алаңы [Мәтін] : [форум] / Қарлығаш Оспанова // Қостанай таңы. – 2019. – 30 қантар. – Б. 1–2.
4. Сабирова, Алма. Алдамжар мектебі [Мәтін] : Академик Зұлқарнай Алдамжардың 80 жылдығы қарсаңында / Алма Сабирова // Қостанай таңы. – 2017. – 10 қараша. – Б. 9

17 ақпан

Туғанына 100 жыл

Нұрғазин Мырзекен Нұрғазыұлы (1921–2007)

Нұрғазин Мырзекен Нұрғазыұлы, дәрігер, денсаулық сақтау ісінің үздігі (1970), ҰОС-ның ардагері, Қызыл Жұлдыз (1944), І дәрежелі Ұлы Отан соғысы (1985) ордендерінің иегері, Амангелді ауд. Қабырға а. дүниеге келген: туғанына 100 жыл (1921–2007).

1921 жылы, 17 ақпанда қазіргі Аманкелді ауданына қарасты Қабырға ауылында туған. Әкесі Нұрғазыдан екі жасында жетім қалып, кейіннен он бір жасқа толғанда шешесі Шадидан да айырылады. Сөйтіп, бала Мырзекен Қостанайдың Семиозердегі (қазіргі Әулиекөл ауданы) балалар үйінде тәрбиеленіп, ер жетеді. 1937 жылы 7 жылдық мектепті, одан соң фельдшерлік мектептің екі жылдық дайындық бөліміне түсіп, үш жыл курста оқып, оны соғыс басталар уақытта үздік бағамен тәмамдайды. Шақыру қағазы қолына тиісімен жететін болып, елге аттанған. Ең алғаш еңбек жолын 1941 жылдың шілде айында аудандық денсаулық сақтау мекемесінде бастап та кетеді. Көп ұзамай, тамыздың 1-і күні әскерге шақырту қағазын алған ол 19 тамызда Ташкенттегі медицина қызметкерлерін қайта даярлайтын екі айлық курсқа кетеді. Тағдырдың жазуы солай шығар, Мырзекен атамыз бір жерде көп аялдамай, байтақ еліміздің әр бұрышында дәм-тұз бұйырып жүрді. Кейін Ақтөбедегі 101-атқыштар қатарында жүрген Мырзекенді Сольплецкіге жібереді. Ал 1942 жылдан 1944 жылға дейін Жоғарғы Бас қолбасшының резервіндегі Киев, Житомир гаубициалы артиллерия полкінде қызмет етті. Даңқты Днепрді кешіп өту жорықтарына қатысып, батылдығымен көзге түскен өрен «Ерлігі үшін» медалімен нагардталады. Әскери фельдшер сол жылы КПСС мүшелігіне қабылданды. Бұдан кейінгі майдан жолы Курск, Прохоровка, 1-Украина майданындағы 15-атқыштар корпусының штаттық батареясында, 918 жеке саперлар батальонында фельдшер қызметпен жалғасқан. Ерлігімен жиі көзге түсіп жүрген Мырзекен нұрғазин 1944 жылдың 31-і күні «Қызыл Жұлдыз» орденін омырауына тағады.

Ал Жеңіс күнін Чехословакияның астанасы Прага қаласында қарсы алады. Жиырма жасында майданға аттанған Мырзекен Нұрғазыұлы Ленинград, Украина, Белорусия, Польша, Германия, Чехословакия жеріне дейінгі жорық жолынан өтті. Бейбіт күндер басталса да ол 1946 жылдың соңына дейін теміржол байланысын қалпына келтіретін 17-жеке батальонның әскери фельдшері болып, Орал қалаларынан Батыс Украинаға дейін барды. 1947 жылы ғана елге оралған ол халықтың денсаулығын арттырып, ауданда дәрігерлік қызметін жалғастырды. Аудандық денсаулық бөлімін басқарды. 1950 жылдардың басында оның басшылығымен аудандық аурухананың ғимараты салынған.

Алғаш рет аудандық санитарлық эпидемиология станциясының ірге тасын қалап, одан кейінгі жылдары да ренгенолог, санэпидемия станциясының дәрігер көмекшісі қызметтерін атқарған. Осы еңбектерінің жемісі үшін 1970 жылы 9 маусымда «Денсаулық сақтау қызметінің үздігі» белгісі берілді. 1976 жылы құрметті демалысқа шықты. Бірақ ол еңбектен қол үзбей сол денсаулық саласында көп жылдар бойы қызметін жалғастырды. М.Нұрғазин бірінші дәрежелі Отан соғысы ордені, Кеңес Одағының бірнеше орден-медальдары мен мақтау қағаздарын алған. Батыр бабамыз бейбіт күнді, Тәулесіз Қазақстанның аспанын көрді. 11 ұл-қызын, 26 немере мен 9 шөбере сүйді. Тек Алланың қалауымен Мырзекен ата 2007 жылы ортамыздан озды. Дегенмен, батырдың есімі мәңгі есте қалады. Ол кісінің бар болмысын, өр тұлғасын, білім-парасатын бір мақалаға әсте сыйдыра алмаспыз, бірақ өскелең ұрпақ ердің есімін біліп жүрсе игі…

Мерзімді басылымдардағы жариялымдар

1. Қонысбай, Кенже. Он жетіде от кешкен.. [Мәтін] : Майдангер Мырзекен Нұрғазин туралы сөз / Кенже Қонысбай // Қостанай таңы. – 2018. – 18 мамыр. – Б. 7
2. Смайлова, Гүлбаршын. Жеңіс туын желбіреткен майдангерлер [Мәтін] : [соғыс және еңбек ардагерлері туралы] / Гүлбаршын Смайлова // Amankeldi araiy. – 2020. – 4 мамыр. – Б. 4.

20наурыз

Туғанына 90 жыл

Дәулетова Нәзира Қожахметқызы (1926-1999)

«Кітапхана - әр заманда, әр қоғамда қай халықтың да қасиетті құттыханасы, рухани қазынасы саналған», – деген Нәзира Дәулетованың есімі жалғыз Қостанай жұртшылығына ғана емес, бүкіл елімізге таныс. Оның есімі Қазақстанда кітапхана тану теориясы, тарихы, тәжірибесі дамуымен тығыз байланысты.

Нәзира Қожахметқызы Сарыкөл ауданы Найзакескен ауылында дүниеге келді. Белгілі тарихшы-ғалым, мәдениеттанушы, қазақ елінде кітапхана ісін жолға қоюшылардың бірі, тарих ғылымдарының кандидаты. Қазақстандағы кітапхана ісінің тарихы, республиканың әмбебап кітапханалары туралы көптеген еңбектердің авторы.

Нәзира Қожахметқызы Мәдениет саласында жарты ғасырдай жемісті қызмет етіп, соның қырық жылын еліміздегі бас кітапхананың бірі – Қазақстан Республикасының Ұлттық кітапханасына арнаған жан.

Алматы мемлекеттік педагогика институтын бітіріп шыққан соң А. С. Пушкин ат. мем. кітапханада әдіскер болып еңбек жолын бастады. Москвадағы мем. кітапхана ин-тында білім алуды жалғастырып, оны бітіргеннен кейін Қазақстанның мем. кітапханасында қызмет көрсету залының меңгерушілігінен кітапхананың директорлығына дейін өсті. Осы кезең ішінде ол оқу залының және оқырмандарға қызмет көрсету залдарының меңгерушісі сынды жұмыстарды абыроймен атқарды. Ізденіс жолына түскен зиялы қауымға мәдениеттілікпен қызмет көрсетті.

Уақыт өткен сайын оның тәжірибесі де молайды. Қызметте де үлкен абыройға бөленді. Отыз бір жасында КСРО мәдениет министрлігінің «Үздік еңбегі үшін» белгісімен марапатталды. Мұндай атақ ол уақытта да кез келген әріптестеріне беріле бермейтін еді. Сол жылы еңбегі жанып, «Қазақ КСР-інің еңбек сіңірген кітапханашысы» атағына ие болды.

Алматы қаласы Фрунзе ауданы халық депутаттары кеңесінің депутаты болып сайланды. Н.Қ.Даулетова өзінің еңбекқорлығы, терең білімінің арқасында

осы кітапхананың директоры дәрежесіне дейін көтерілді (1963 ж.). Адал еңбек әрқашан да өзінің жемісін беретіндігі белгілі. Ол 1977 ж. өзінің «Қазақстан әмбебап ғылыми кітапханаларында социализм дәуіріндегі даму тарихы» деген тақырыпта канд. диссертациясын ойдағыдай қорғады. ҚазКСР Жоғарғы Кеңесінің Құрмет грамотасымен марапатталды. Республикамыздағы кітапхана ісінің дамуына сіңірген еңбегі үшін Н. К. Крупская ат. медальмен де марапатталды. Оған үлкен сенім жүктеліп, Қазақстан Коммунистік партиясы XV съезінің делегаты да болды.

Нәзира Қожахметқызы елімізге ғана танылып қойған жоқ, республикамыздың халықаралық деңгейде байланысының нығаюына да бір кісідей үлесін қосты. Ол өз қызметіне барынша адал болды. Сондықтан болар, кітапханашының қандай болу керектігі жөнінде: «Нағыз кітапханашы оқырманның досы, тәлімгері, көмекшісі әрі сұхбаттасы бола білуі керек. Бірақ мұндай кітапханашылар өте аз. Өйткені, таланттар сирек кездеседі. Осындай биікке көтерілу үшін көп білу, көп оқу қажет. Өйткені, ол өте жауапты мамандық», - деді.

Жерлестері де атақты кітапханашының еңбегін жоғары бағалады. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2002 жылғы 17 маусымдағы № 663 қаулысы бойынша Сарыкөл ауд. кітапханасына оның есімі берілді. Аталған кітапхана ғимаратына оған арналған мемориалдық тақта орнатылды. Адам баласының өмірі оның қанша жасағанымен емес, еліне сіңірген еңбегімен өлшенеді. Бұл орайда жаны сұлу, айналасындағыларға қамқоршы, жастарға тәлімгер бола білген Нәзира Қожахметқызы Дәулетованың жұртшылыққа тигізген шарапаты мол. Оның шапағатына бөленгендер өзі көп жылдар бойы басқарған кітапханадағы қызметкерлерінің арасында да жеткілікті.

Ол туралы әдебиеттер:

1. Жоғары парасат пен көркем мінез [Мәтін] // Жақсан, Оразалы. Ғибрат-ғұмыр / Оразалы Жақсан. – Алматы : Тоғанай Т, 2012. – Б. 111-118.
2. Кітап әлеміндегі өмір [Мәтін] = Жизнь в мире книг : Дәулетова Н. Қ. - кітапханашы, ұстаз, ғалым (1926-1999) = Даулетова Н. К. - библиотекарь, педагог, ученый (1926-1999) : библиогр. әдебиет көрсеткіші = библиогр. указ. лит. / [Л. Н. Толстой ат. Қостанай ОӘҒК ; Ақпараттық – библиографиялық бөлім ; құраст.: В. Қ. Бексұлтанова, З. А. Варинке ; ред. Б. Б. Сейітова. – Қостанай, 2014. – 46 б.
3. Кітапхана ісіне қызмет ету [Мәтін] / [Н. Қ. Дәулетова ат. Сарыкөл орталық ауд. кітапханасы ; сост. Л. Н. Ведлер ; ред. С. М. Дутпаев]. – 2-е изд., доп. – Костанай : Костанайский печатный двор, 2014. – 124 б.
4. Қазақ КСР еңбек сіңірген кітапханашысы, тарих ғылымдарының кандидаты Н. Қ. Дәулетованы еске алуға арналған "Кітап әлеміндегі өмір" атты республикалық теориялық конференциясының материалдар жинағы [Мәтін] / [Л. Н. Толстой ат. Қостанай ОӘҒК ; ред.: А. Қ. Шаяхмет, Г. Г. Казина, С. С. Безаубекова. – Қостанай, 2014. – 46 б. – қазақ және орыс тілдерінде = на каз. и рус. яз.

5. Тарих ғылымдарының кандидаты, Қазақ КСР еңбек сіңірген кітапханашысы Н. Қ. Дәулетованы еске алуға арналған "Кәсіби шеберліктің үлгісі" атты Дәулетова оқуларының материалдар жинағы [Мәтін] / Л. Н. Толстой ат. Қостанай ОӘҒК ; Н. Қ. Дәулетова ат. Сарыкөл ОАК ; құраст. Ү. М. Рысжанова ; ред. Г. Ғ. Қазина. – Қостанай, 2015. – 27 б.

Мерзімді басылымдардағы жарияланымдар:

6. Айқадамова, Айтолқын. "Кітап әлеміндегі өмір"[Мәтін] : [ғылыми–теориялық конф.] / Айтолқын Айқадамова // Қостанай таңы. – 2014. – 4 маусым. – Б. 2.
7. Варинке, З. "Кітап әлеміндегі өмір" көрсеткіші жарыққа шықты [Мәтін] : [ҚР ұлттық кітапханасының 80 жылдығы мен белгілі кітапханашы Н. Дәулетованың 85 жылдығына орай] / З. Варинке // Қостанай таңы. – 2011.– 30 қараша. – Б. 6.
8. Музейге Ыбырайдың портретін тапсырды [Мәтін] : [Н.Дәулетованың немересі] / газ. ред. // Наш Костанай. – ("Біздің Қостанай" қосымшасы). – 2015. – 19 мамыр. – Б. 6.

1 сәуір

Туғанына 70 жыл

Әбілтай Әбжан Ғаббасұлы (1951)

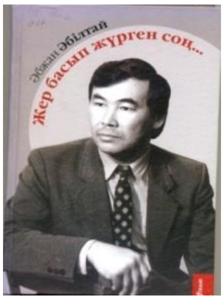

Әбілтай Әбжан Ғаббасұлы – 1951 жылы Қостанай облысы Амангелді ауданында дүни еге келді. 1968 жылы Б.Майлин атындағы орта мектепті бітірісімен еңбек жолын Амангелді ауданында «Тың шұғыласы» газетінде әдеби қызметкер болып істеген. Журналист, ақын, аудармашы. Қазақ мемлекеттік университетінің журналистика факультетін бітірген. 1971-99ж. Аралығында Торғай облысы «Торғай таны», Арқалық қаласында «Торғай» газетінде тілші, бөлім меңгерушісі, Арқалық қаласының Әкімдігінде тіл бөлімінің бастығы қызметтерін атқарды.

2000-2004 жылдары ҚР Білім және ғылым министрлігінде аудармашы-редактор, бөлім меңгерушісі болып істеген. 2004 жылдан ҚР Энергетика және материалдық ресурстар министрлігінде мемлекеттік тілді дамыту басқармасының бастығы қызметін атқарған.

Мектеп қабырғасында жүріп өлең жазумен әуестенген Ә.Әбілтайдың алғашқы туындылары аудандық, республикалық газеттерде жарияланды.

Ақын шығармашылығының жемісті бір саласы – көркем аударма.

Біз ақын – журналист Әбжан Әбілтайдың «Жер басып жүрген соң...» атты кітабын ұсынып отырмыз.
Ақындығына қазақтың ақиық ақындары тамсанған Әбжан Әбілтайдың бұл дүниесі сәтті шыққан. Беттерін парақтап, әдебиет, мәдниет, өнер майданында тер төкен жерлестеріміздің ерен еңбегіне қанығасын. Күнделікті тіршіліктен көкейіне түйген ойлары қонымды, замандастарына арнаған достық әзілдері ұтымды.
Тобықтай түйін – Әбжан Әбілтай жаңа туындысында өзіндік қолтанбасын танытқан, сөйлемдері ықшам, пікірлері орнықты.
Елге деген сағыныш иісі аңқыған кітаптың оқырман көңілін дөп басары анық.
Қазір Қазақстан Республикасы Мұнай газ министірлігінің Мемлекеттік тілді дамыту басқармасының бастығы болып қызмет істейді.

Әбжан Әбілтай туралы

1. Сомжүрек, Жұма-Назар. Арқаның арқалы ақыны [Мәтін] : [белгілі ақын Әбжан Әбілтаев туралы үзік бір сыр] / Жұма – Назар Сомжүрек // Қазақ әдебиеті.- 2011. – 27 мамыр. – Б. 11.
2. Жүнісісұлы, Жақсылық. «Батасын берген Ғафу ақын» [Мәтін] : [ақын Әбжан Әбілтайдың шығармашылық кеші] / Жақсылық Жүнісұлы // Қостанай таңы. – 2005. –12 қантар. – Б. 8.
3. Ой үздіктері [Мәтін] : [ақын Әбжан Әбілтайдың шығармашылығы туралы] / Әбжан Әбілтай // Қостанай таңы. – 2013. – 20 қараша. – Б. 11.
4. Әкімжанов М. Толағай сыр, толымды жыр [Мәтін] : [Арқалы ақын 60 жаста] /М.Әкімжанов. // Қостанай Таны. – 2015. –10 сәуір. – Б. 5.
5. Торғай елі:. Энциклопедия /құраст:. Танатқан Рсаев. – Алматы: «Арыс», 2013. –Б. 84.
6. Ой үздіктері [Мәтін] : [ақын Әбжан Әбілтайдың шығармашылығы туралы] / Әбжан Әбілтай // Қостанай таңы. – 2013. – 20 қараша. – Б. 11.
7. Әбеу, Күнжан."Халық бізге сенім артады" [Мәтін] : [дейді аманкелділік жас депутат] / Күнжан Әбеу// Қостанай таңы – (жастар. KZ). – 2013. – 27 қыркүйек. – Б. 9.
8. Егемендіктің елдікпенен түбі бір [Мәтін] : [қаламгер Әбжан Әбілтайдың өлеңдер топтамасы] / Әбжан Әбжан.// Қазақ. – 2012. – 23–30 наурыз. – Б. 10.
9. Сәуір, сенен туғанмын, жаратылғам![Мәтін] : [өлеңдер топтамасы] / Әбжан Әбжан //Қазақ. – 2013. –12–19 сәуір. – Б. 6
10. Әуен де өзі, ән де өзі [Мәтін] : [сазгер Қалибек Деріпсалдин туралы] / Әбілтай Әбілтай // Торғай таңы. – 1992. – 3 қаңтар. – Б. 4.
11. Басқадан қоюшы едім сені биік [Мәтін] : [ақын Әбжан Әбілтайдың 60 жасқа толуына орай] / Әбжан Әбілтай // Аманкелді арайы. – 2011. –15 сәуір. – Б. 5.
12. Жүгінсем, ақиқатқа жүгінермін [Мәтін] : [өлең] / Ә. Әбілтай // Ана тілі. – 2012. – 8–14қараша. – Б. 10.

13. Көкжалдар жорытқан далада [Мәтін] : [өлеңдер] / Әбжан Әбілтай // Ана тілі. – 2015. –2–8 сәуір. – Б. 10.

28 сәуір

Туғанына 95 жыл

Байдақ Молдашұлы (1926–1994)

Байдақ Молдашұлы 1926 жылы Торғай облысы Аманкелді ауданы, Сартал ауылдық кеңесіне қарасты № 1 ауыл Шақпақ деген жерде дүниеге келген. Аманкелді ауданы орталығындағы орта мектепте оқып орта білім алған. 1944 жылы Қызыл Армия қатарына шақырылып, 618-ші дивизияның 44-ші атқыштар полкінде Румыния жерін азат етуге қатысып, соғысты Одер өзеніне жақындағанда аяқтап. Армия қатарында 1947 жылға дейін болған.

Кейінде Шаштыбай Әлменов, Бәшір Шметов сияқты заманында ел тұлғасы, жер қадасы болған абзал ағалар қамқорлығына алып, Бәкеңнің елдің елеулі бір азаматы, айтулы маманы болып шығыуына көп көмек жасады.

Құлшыныс, талпыныс, білікті білгір мамандардан жатпай – тұрмай үйрену, тоқыған білімді іске асыруға мүмкіндік жасады. Оның заманы тұсында асықпай білімді оқып – үйрену емес, қолма - қол іс атқарып содан ғибраты барынша мол зерделеу, яғни көп ойлау емес, жұмыста милап, іс тындыруды өмірдің өзі талап етеді.

Туып өскен Аманкелді ауданында партия, совет органдарында ұзақ жылдар жауапты қызыметкер атқарған Молдашұлы Байдақ – Аудандық оқу бөлімінде 40 жылдан астам бас бухгалтер болған ол, шын мәніде бухгалтерлерді тәрбиелеп, аудан көлеміне жұмысқа кіргізудің ұстазы, қас шебері болған.

Молдашұлы Байдақтың еңбек кітапшасындағы еңбек жолы,соғыстан оралғаннан кейін, 1950 жылы мамырда аудандық әлеуметтік қамсыздандыру бөлімінде есепші болып орналасу дан басталды.

1953 жылғы қарашадан аудандық комсомол комитетінің пионер бөлімінде жұмыс істейді. 1954 жылы қарашада аудандық Кенес атқару комитетінің жалпы бөлім меңгерушісі болып бекітіледі. Бір жылдан кейін аудандық Кенес атқару комитетінің есепшісі жұмысына ауысады. 1962 жылғы қыркүйекте атқару комитетінің жалпы бөлім меңгерушісі, одан кейін 1953 жылғы Амангелді өндірістік парткомның хатшысының көмекшісі. 1965 жылдың қазанында Амангелді жұмысшылыр кооперациясының жарнашылар жиыналысында басқарма төрағасы болып сайланды.

1965 жылы қарашада аудандық аурухананың экономисі, 1967 жылы маусымда аудандық оқу бөлімінің бас есепшісі, 1974 жылы ақпанда Амангелді коммуналдық шаруашылық есептегі мекеменің аға есепшісі, 1977 жылдың қантарында оқу бөлімінің бас есепшісі, 1986 жылы зейнеткерлікке шығады. 1986 жылы мәдениет бөлімінің бас есепшісі.

Байдақ Молдашұлы коммунистік партия тарағанша оның мүшесі болып жүріп, қоғамдық жұмыстарға белсене араласты. Атқару комитетінде, оқу бөлімінде, коммуналдық шаруашылықтағы есеп мекемесінде, бастауыш партия хатшысы болды.

Республикалық кәсіподақтар комитетінң бір сайлау пленум мүшесі болады өмірінің соңғы сағатына дейін облыстық ардагерлер кеңесінің пленум мүшесі, аудандық кеңестін алқа мүшесі болып келді.

Б.Молдашұлы есеп қызыметін жақсы меңгерді. Ол бірнеше есеп қызымыткерлерің тәрбиелеп, оларға ақыл кеңесін беріп отырды.

Байдақ Молдашұлы соғыстағы ерліктері үшін II дәрежелі «Отан соғысы» орденімен және басқада 6 медальдармен марапатталған.

Байдақ Молдашұлы ақын, соғыс ардагері, II дәрежелі Отан соғысы орденімен марапатталған туғанына 95 жыл (1926-1994)

Ақын шығармалары

1. Торғай елі. : энциклопедия / құраст. : Т. Рсаев. – Алматы : Арыс, 2013. – Б. 297.
2. Молдашев, Байдақ : [өмірбаян] // Олар жеңіспен оралды=Они вернулись с победой: ескерткіш кітабы. – Қостанай, 2009. – Б. 231.
3. Батырдың ұрпақтары [Мәтін]: поэмалар мен толғау / Б. Молдашев – Алматы: Жазушы, 1987. – Б. 80.
4. Алшаң басқан аға еді [Мәтін] : [ақын С. Мәуленов қайтыс болғанына – бір жыл] / Б. Молдашев // Торғай таңы. – 1994. – 12 ақпан. – Б.4.
5. Өмір сыры [Мәтін] : [өлең] / Б. Молдашев // Торғай таңы. – 1996. – 27 сәуір. – Б. 2.
6. Аман жүр Алатаудай ағаларым [Мәтін] : [өлең] / Б. Молдашев // Торғай таңы. – 1993. – 8 мамыр. – Б.1.
7. Халқым үшін садаға шыбын жаным [Мәтін] : [Байқадам Қаралдин туралы] / Б. Молдашев // Торғай таңы. – 1993. – 9 ақпан. – Б. 4.
8. Бақұл бол, аға [Мәтін] : [өлең] / Б. Молдашев // Ақ жол. –1993. – 24 ақпан. – Б. 4.
9. Таң шапағы [Мәтін] : [сазгер, жерлесіміз Бақытжан Байқадамұлының өмірі туралы] / Б. Молдашев // Ақ жол. – 1992. – 9 мамыр. – Б. 3.
10. Қайқы тұлпар [Мәтін] : [поэма] / Б. Молдашев // Торғай таңы. – 1992. – 4 шілде. – Б. 3.
11. Ел есінде Шайхы [Мәтін] : [өлең] / Б. Молдашев // Ақ жол. –1991. – 6 сәуір. – Б. 4.
12. Қос батыр [Мәтін] : [дастан] / Б. Молдашев // Ақ жол. –1991. – 6 қараша. – Б. 4.
13. Достық [Мәтін]: өлеңдер мен поэмалар / Б. Молдашев // Жалын. – 1990. – № 2. – Б. 90.

Ол туралы

14. Әбілтай, Әбжан. Ақын еді қын түбінде жатпаған. [Мәтін] : [ақын Байдақ Молдашұлының туғанына 70 жыл] / Әбжан Әбілтай // Торғай таңы. – 1996. – 27 сәуір. – Б. 2.
15. Әбіл, Қонысбай. Сағыныш [Мәтін] : [соғыс және еңбек ардагері, ақын Байдақ Молдашұлы туралы] / Қонысбай Әбіл // Торғай таңы. – 1995. – 1 маусым. – Б.4.
16. Әбіл, Қонысбай. Байдақ Молдашұлының дүниеден өткеніне бір жыл [Мәтін] : [Байдақ Молдашұлын еске алу] / Қонысбай Әбіл // Торғай таңы. –1995. – 20 мамыр. – Б. 5.
17. Әміржанова, Қантай. Орны бөлек аға еді [Мәтін] : [ақын Байдақ Молдашұлына 75 жыл] / Әлімжанова Қантай // Коммунизм таңы.
18. Байдаққызы, Гүлмира. Ата өнегесі [Мәтін] : [ақын Байдақ Молдашұлының туғанына 70 жыл] / Гүлмира Байдаққызы // Торғай таңы. – 1996. – 27 сәуір. – Б.2.
19. Кенебаев, Көшкінбай. Жаны жайсаң аға еді [Мәтін] : [соғыс және еңбек ардагері, ақын Байдақ Молдашұлы туралы] / Көшкінбай Кенебаев // Торғай таңы. – 1995. – 1 маусым. – Б. 4.
20. Өлең жолдарында – белгілі журналист [Мәтін] : [өлеңдер] // Торғай. – 2013. – 11 қаңтар. – Б. 4.
21. Сейдахметов, Төлеген. Артына із қалдырған Байдақ ақын. [Мәтін] : [ақын Байдақ Молдашев туралы] / Төлеген Сейдахметов // Қостанай таңы. – 2005. – 20 сәуір. – Б. 6.
22. Қайқы тұлпар [Мәтін] : [дастан] / газ. ред.// Қостанай таңы. – 2016. – 20 мамыр. – Б. 8

1 тамыз

Туғанына 95 жыл

Мұқанов Ертай (1926–2018)

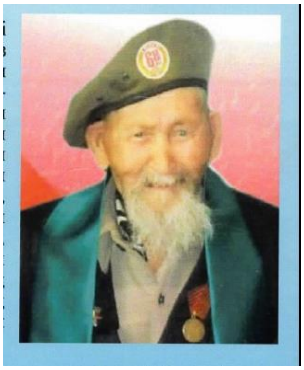

1 тамыз 1926 жылы Қостанай облысы Амангелді ауданы, Байғабыл ауылында дүниеге келген. Қызыл армия қатарына 1943 жылы желтоқсан айында алынған. Ай жарым әскери дайындықта болып, II Украйна майданында 1313-ші атқыштар, кейін 463-ші полкта байланысшылар батальонында қызмет еткен. Майдандардың жорық жолдарымен Германия жеріне де жетті. Берілинді алған 9 мамыр күні әлі есінде. Содан 1948 жылдың қыркүйегіне дейін шекарада сақшы болды. II дәрежелі Отан соғысы орденімен және 7 медальмен марапатталған. Елге келген соң, мал бақты. 2018 жылы қайиыс болған.

Мерзімді басылымдардағы жариялымдар

1. Ауданымызда жеңіс күнің мерекелеу [Мәтін] : [мерекелік іс-шара]//Аманкелді арайы. – 2009. – 15 мамыр. – Б. 1.
2. Ауданымызда жеңіс күнің мерекелеу [Мәтін] : [Ұлы Жеңістің 71 жылдығына орай]//Аманкелді арайы. – 2016. – 13 мамыр. – Б. 1.
3. Ауданымызда Ұлы Жеңіс күні кеңінен тойланды [Мәтін] : [мерекеге арналған шара] / [газ. ред.]//Аманкелді арайы. – 2017. – 12 мамыр. – Б. 1
4. Жанділдин С., Қарттар алғы сапта [Мәтін] : [Ардагерлер ұйымының құрылғанына 30 жыл] / С. Жанділдин//Аманкелді арайы. – 2017. – 24 ақпан. – Б. 7
5. Қуандықұлы, Қ. Батпаққарадан Берлинге барған батыр [Мәтін] : [соғыс ардагері Ертай Мұқанов] / Қ. Қуандықұлы //Аманкелді арайы. – 2018. – 4 мамыр. – Б. 1, 2
6. Қуандықұлы Хамитбек, Соғыстың соңғы солдаты өмірден өтті [Мәтін] : [соғыс ардагері Ертай Мұқанов дүниеден озды] / Хамитбек Қуандықұлы//Аманкелді арайы. – 2018. – 20 шілде. – Б. 1, 2
7. Мұсабаев, Хамитбек. Соғыстың соңғы солдатының сыры [Мәтін] : немесе соғыс және еңбек ардагері Ертай Мұқановтың ақ тілегі / Хамитбек Мұсабаев //Қостанай таңы. – 2016. – 6 мамыр. – Б. 5
8. Мұсабаев, Хамитбек. Ардагер ақсақалдың айтқаны [Мәтін] : соғыс және еңбек ардагері Ертай Мұқанов туралы сөз / Хамитбек Мұсабаев //Аманкелді арайы. – 2016. – 6 мамыр. – Б. 1,2
9. Мұсабаев, Хамитбек. Елбасының құттықтауы мен арнайы сыйлықтарын тапсырды [Мәтін] : [Ұлы Жеңістің 70 жылдығына орай] / Х. Мұсабаев//Қостанай таңы. – 2015. – 6 қаңтар. –Б. 2
10. Мұсабаев, Хамитбек. Майдангер тілегі [Мәтін] : [Ұлы Жеңістің 70 жылдығына орай] / Хамитбек Мұсабаев //Аманкелді арайы. – 2014. – 14 қараша. – Б. 5
11. Мұсабаев, Хамитбек. Соғыстың соңғы солдатының сыры [Мәтін] : немесе соғыс және еңбек ардагері Ертай Мұқановтың ақ тілегі / Хамитбек Мұсабаев // Қостанай таңы. – 2016. – 6 мамыр. – Б. 5
12. Өс, өркенде, өңірім! [Мәтін] : [соғыс ардагер Ертай Мұқанов атаның ақ тілегі] / Ертай Мұқанов//Аманкелді арайы. – 2017. – 1 – 6 қаңтар. – Б. 2
13. Уахитов, Балтабай. Қаһарлы күндер шежіресі [Мәтін] : [қан майданда ерлік көрсеткен майдангер аталарымыз туралы] / Балтабай Уахитов//Аманкелді арайы. – 2014. – 7 қараша. – Б. 6
14. Уахитұлы, Балтабай. От-жалында жігерін жанығандар [Мәтін] : [9 мамыр - Жеңіс күніне орай] / Балтабай Уахитұлы//Аманкелді арайы. – 2018. – 4 мамыр. – Б. 3
15. Ауданымызда жеңіс күнің мерекелеу [Мәтін] : [мерекелік іс–шара] //Аманкелді арайы. – 2009. – 15 мамыр. – Б. 1.

16. Уахитұлы Балтабай, От-жалында жігерін жанығандар [Мәтін] : [9 мамыр – Жеңіс күніне орай] / Б. Уахитұлы//Аманкелді арайы. – 2018. – 4 мамыр. – Б. 3
17. Мұсабаев Хамитбек, Майдангер тілегі : [Ұлы Жеңістің 70 жылдығына орай] / Хамитбек Мұсабаев//Аманкелді арайы. – 2014. – 14 қараша. – Б. 5
18. Уахитов Балтабай, Қаһарлы күндер шежіресі [Мәтін] : [қан майданда ерлік көрсеткен майдангер аталарымыз туралы] / Балтабай Уахитов//Аманкелді арайы. – 2014. – 7 қараша. – Б. 6
19. Мұсабаев, Хамитбек.Соғыстың соңғы солдатының сыры [Мәтін] : немесе соғыс және еңбек ардагері Ертай Мұқановтың ақ тілегі / Хамитбек Мұсабаев // Қостанай таңы. – 2016. – 6 мамыр. – Б. 5.
20. Ауданымызда жеңіс күнің мерекелеу [Мәтін] : [Ұлы Жеңістің 71 жылдығына орай]//Аманкелді арайы. – 2016. – 13 мамыр. – Б. 1.
21. Ауданымызда Ұлы Жеңіс күні кеңінен тойланды [Мәтін] : [мерекеге арналған шара] / [газ. ред.]//Аманкелді арайы. – 2017. – 12 мамыр. – Б. 1
22. Жанділдин, С. Карттар алғы сапта : [Ардагерлер ұйымының құрылғанына 30 жыл] / С. Жанділдин//Аманкелді арайы. – 2017. – 24 ақпан. – Б. 7
23. Қуандықұлы, Қ. Батпаққарадан Берлинге барған батыр[Мәтін] : [соғыс ардагері Ертай Мұқанов] / Қ. Қуандықұлы//Аманкелді арайы. – 2018. – 4 мамыр. – Б. 1, 2
24. Қуандықұлы, Хамитбек. Соғыстың соңғы солдаты өмірден өтті [Мәтін] : [соғыс ардагері Ертай Мұқанов дүниеден озды] / Хамитбек Қуандықұлы //Аманкелді арайы. – 2018. – 20 шілде. – Б. 1, 2
25. Мұсабаев, Хамитбек. Соғыстың соңғы солдатының сыры [Мәтін] : немесе соғыс және еңбек ардагері Ертай Мұқановтың ақ тілегі / Хамитбек Мұсабаев // Қостанай таңы. – 2016. – 6 мамыр. – Б. 5
26. Мұсабаев, Хамитбек. Ардагер ақсақалдың айтқаны : соғыс және еңбек ардагері Ертай Мұқанов туралы сөз / Хамитбек Мұсабаев //Аманкелді арайы. – 2016. – 6 мамыр. – Б. 1,2
27. Мұсабаев Хамитбек, Елбасының құттықтауы мен арнайы сыйлықтарын тапсырды [Мәтін] : [Ұлы Жеңістің 70 жылдығына орай] / Х. Мұсабаев//Қостанай таңы. - 2015. – 6 қаңтар. – Б. 2
28. Қуандықұлы, Хамитбек. Соғыстың соңғы солдаты өмірден өтті [Мәтін] : [соғыс ардагері Ертай Мұқанов дүниеден озды] / Хамитбек Қуандықұлы // Аманкелді арайы. – 2018. – 20 шілде. – Б. 1, 2.

5 тамыз

Туғанына 80 жыл

Ысқақов Сапар Ысқақұлы (1941)

Сапар Ысқақұлы Ысқақов бұрынғы Торғай облысы Амангелді ауылында 1941 жылдың 5 тамызында дүниеге келген. Қарағанды политехникалық институтын бітірген. Инженер-құрылысшы, ҚазКСР еңбегін сіңірген

құрылысшы, меценат. Қарағанды политехникалық институтын бітірген (1965). 1961-68 жылдары «Торғай алюминстрой» тресінің шебері, пробрары, монтаж учакесінің бастығы, 1970–71 ж. Арқалық қаласының бас архитекторы, 1971–77 ж. «Торғайселоқұрылысы-15» тресі күрделі құрылыс басқармасының басшысы, бас инженер, 1977–78 ж. әр трлі құрылысы ұйымдарының басшысы, «Ауырқұрылысминстрлігі»құрылыс басқармасының бастығы, «Торғай алюминострой» тресі басқармасының орынбасары, 1987–1990ж. «Қазмилжирпроект» жобалау институтының директоры, 1991–1997ж. «Омар »компаниясының директоры. ҚР Президентінің құрмет дипломымен РФ және Ұлыбритания ордендірімен мараппаталған.

Инженер-құрылысшы болып басталған оның еңбек жолы еліміздегі түрлі деңгейдегі құрылыс саласында жалғасып, басшылық қызметтер атқарған. 1991 жылдан бастап жеке кәсіпкерлікпен айналысып, бизнеске араласқан. 1998 жылы елордаға қоныс аударып, Астана құрылысына өз қолтаңбасын қалдыруды мұрат етті. Бұл орайда жетістіктері жетерлік. 2005-2006 жылдары «Жыл таңдауы» байқауында екі рет «Жыл адамы» - «Алтын Адам» атағын, «Астананың іскер адамы» (2006), 2007 жылы «Ғасыр меценаты» (Мәскеу) атақтарын иеленген. Ресейдің – «Держава», Ұлыбританияның «Королева Виктория» атындағы, Швейцарияның халықаралық «Алтын медаль» ордендерін иеленіп, Елбасының Құрмет дипломын алды. Халықаралық меценаттар, Халықаралық туризм және спорт академияларының академигі. Әлемнің алты құрлығының 100-ден астам елін аралаған жиһанкез 2008 жылы жер шарының оңтүстік полюсі саналатын Антарктидаға барып, Қазақстанның көк байрағын желбіретіп қайтты. Мұнымен қоса Сапар мырза – Мәскеудің 850 жылдығы атындағы саябақтың «Ұлт мақтанышы» атты меценаттар аллеясына есімі жазылған жалғыз қазақ. Жұбайы Күміс Бейсенқызымен бір қыз, екі ұл тәрбиелеп, олардан сегіз немере сүйіп отыр. Оның өмірден түйген көзқарасы да, ұстанымы да өзгеше. Бүгінде оның өз қаражатына Астанамыздағы сол жағалауда арнайы жобамен Қобыз сарайы салынып жатыр. Сонау Ұлыбританияда қазақ өнерін аспандатқаны жайлы бүкіл жер жүзінің ақпарат көздері жабыла жазғанын жұрттың бәрі біледі. Міне, өнерге үлкен жанашырлықпен, ізгі жүрекпен мол қаржы, үлкен күш-қайрат жұмсап жүрген Сапар Ысқақовты, шынында да, осы заманғы бітімі бөлек «Атымтай жомарт» десе болады.

Мерзімді басылымдардағы жарияланымдары:

1. Титімдей Фиджи, ноқаттай Нади [Мәтін] : [әлем астаналары] / Сапар Ысқақов // Астана. – 2010. – № 1. – Б. 66–68.

Ол туралы әдебиеттер:

2. Ысқақов Сапар [Мәтін] // Торғай елі : энцикл. / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы : «Арыс» баспасы, 2013. Б. 446–447.
3. Ысқақов Сапар Ысқақұлы [Мәтін] // Қазақстан Республикасында Кімнің Кім екені = Кто есть кто в Республике Казахстан = Who is Who : 2004–2006 : справ. / құраст. А. З. Асылбеков. – Алматы, 2006. – II-ші бөлім. – Б. 253–254.

Мерзімді басылымдардағы жарияланымдар:

4. "Ауданымызды өркендетуге үлес қосу – біздің де перзенттік парызымыз", – деді алғашқы іскерлік форумға қатысқан кәсіпкерлер [Мәтін] / газ. ред. // Аманкелді арайы. – 2013. – 23 тамыз. – Б. 1, 2.
5. Елге құрмет - ерге міндет, - дейді белгілі бизнесмен әрі меценат Сапар Ысқақов [Мәтін] / Хамитбек Мұсабаев // Қостанай таңы. – 2004. – 14 шілде. – Б. 6.
6. Есмағанбетов, Қайрат. Қос мерейтой [Мәтін] : [кәсіпкер Сапар Ысқақов-тың 70 жылдығына және ұстаз Әбдібек Шағырбаевтың 100 жылдығына арнал-ған кеші өткізілді] / Қайрат Есмағанбетов // Арқалық хабары. – 2001. – 12 тамыз. – Б. 3.
7. Жүзбай, Айбек. Меценат облыс ардагерлерімен кездесті [Мәтін] / Айбек Жүзбай // Қостанай таңы. – 2013. – 20 наурыз. – Б. 2.
8. Қожахметұлы, Еркін. Жаны жомарт [Мәтін] / Еркін Қожахметұлы // Арқалық хабары. – 2011. – 5 тамыз. – Б. 5.
9. Мұсабаев, Х. Ұлт рухын көтерген: Немесе "Жыл адамы", "Алтын адам" сыйлығының лауреаты, белгілі бизнесмен Сапар Ысқақұлы Ысқақов туралы сөз [Мәтін] / Х. Мұсабаев // Қостанай таңы. – 2006. – 22 ақпан. – Б. 5.
10. Мұсабаев, Х. XXI ғасырдың музыкалық келісімшарты [Мәтін] : Немесе "Жыл адамы", "Алтын адам" сыйлығының лауреаты, жерлесіміз, белгілі бизнесмен, атақты меценат Сапар Ысқақұлы туралы сөз / Х. Мұсабаев // Аманкелді арайы. – 2006. – 10 ақпан. – Б. 3.
11. Мұсабаев, Хамитбек. "Ауданды өркендету – біздің де перзенттік парызымыз", – дейді алғашқы іскерлік форумға қатысушы кәсіпкерлер [Мәтін]   / Хамитбек Мұсабаев // Қостанай таңы. – 2013. – 27 тамыз. – Б. 4.
12. Мұсабаев, Хамитбек. Жаңа алаң ел игілігіне айналды [Мәтін] / Хамитбек Мұсабаев // Қостанай таңы. – 2013. – 21 тамыз. – Б. 4.
13. Мұсабаев, Хамитбек. Торғайдың тынысы кең [Мәтін] / Хамитбек Мұса-баев // Қостанай таңы. – 2013. – 5 шілде. – Б. 8.
14. Сейдахмет, Қабылақат. Сегіз қырлы, бір сырлы [Мәтін] : Сапар Ысқақов туралы бірер сөз / Қабылақат Сейдахмет // Қостанай таңы. – 2011. – 27 тамыз. – Б. 14.

15. Сомжүрек, Жұма-Назар. Көңілі – көктем, даладай дархан адам [Мәтін] : [өлең] / Жұма–Назар Сомжүрек // Арқалық хабары. – 2011. – 5 тамыз. – Б. 5.

5 тамыз

Туғанына 85 жыл

Елтебаев Төкен (1936-1995)

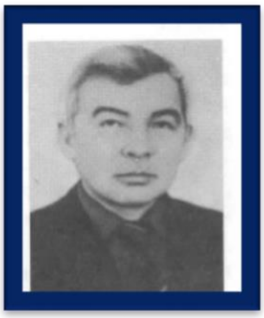

Сазгер, өнерпаз, Қазақстан мәдениет қайраткері, ұстаз, Амангелді ауданы, Қарасу ауылында дүниеге келген туғанына 85 жыл (1936-1995)

1959-1985 жылдар аралығында Торғай өңірінің мәдениетіне үлкен үлес қосқан ұстаз, кәсіпқой музыкант, Қазақ ССР-нің еңбек сіңірген мәдениет қайраткері Елтебаев Төкен Сауытбайұлы 5 тамыз 1936 жылы Амангелді ауданы, Қарасу ауылында дүниеге келген. Торғай өңірінен шыққан алғашқы жоғары білімді музыка маманы.

1959 жылы Алматыдағы Құрманғазы атындағы консерваторияның ұлт аспаптар факультетін бітірген. Институтта оқып жүріп, 1957 жылы Дүниежүзі жастары мен студенттерінің Мәскеуде өткен VI фестиваліне республика делегациясының құрамында қатысып, Алғыс хатпен марапатталды. Институтты бітірген соң туған жеріне келіп, Амангелді аудандық халық театры мен ұлт аспаптар оркестрін ұйымдастырды. 1961 жылы кеңшарaралық ақындар айтысын өткізуге мұрындық болды. 1961 – 1966 жылдары Ленин атындағы мектеп-интернатта музыка сабағынан дәріс берді. 1966 – 1977 жылдары Амангелді аудандық мәдениет бөлімін
басқарды. 1974 жылы жаңадан ашылып жатқан Торғай облыстық музыкалық-драма театрының директоры болып тағайындалды

1975 – 1980 жылдары облыстық филармонияның көркемдік жетекшісі болды. Осы жұмысты атқара жүріп, республикада тұңғыш фольклорлық «Шертер» ұлт аспаптар ансамблін ұйымдастырды. 1980 жылы Арқалық қаласында ашылған музыкалық училищенің алғашқы ұйымдастырушысы және директоры болды.

Төкен Елтебаев елінің мәдениетін көтерген, қамын ойлаған, талай өнерпаздың ұстазы болған, өнерпаз жастарының буынын қатайтуға атсалысқан санаулы азаматтардың бірі. Өмірден ерте өтсе де, артына із қалдырған сүйікті перзент. Оның есімі аудан орталығындағы музыка мектебіне, өзінің туған жері Қарасу ұжымының орталығындағы көшеге берілді. Арқалықтағы училищеге ескерткіш тақта қойылды

Т. Елтебаев туралы шығармалар:

1. Торғай елі [Мәтін] : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 165–166.
2. Абылова, Алтын. Ол – Ақансері, мен – Ақтоқты болып сағынаға шығып едік [Мәтін] : [мәдениет қайраткері Төкен Елтебаевты еске алу] / А. Абылова//Ақ жол. – 1995. – 15–31 шілде. - Б. 2.
3. Айдаров, Меруерт Қалиқызы. Жылы жүректі жайсаң еді [Мәтін] : [мәдениет қайраткері Төкен Елтебаев] / М.Қ. Айдарова//Amankeldi araiy. - 2019. – 19 қазан. – Б. 3.
4. Досанов, Сәбит. Ақиық азамат, тамаша талант [Мәтін] : [мәдениет қайраткері Төкен Елтебаевты еске алу] / Сәбит Досанов //Ақ жол. – 1995. – 15–31 шілде. – Б. 1
5. Есмағанбетов Серікбай, Өмірін өнерімен өрнектеген [Мәтін] : [мәдениет қайраткері Төкен Елтебаевты еске алу] / Серікбай Есмағанбетов //Ақ жол. - 1995. – 15–31 шілде. - Б. 3.
6. Мұздахано, Айтбай. Ұстазым болған жан ағам [Мәтін] : [мәдениет қайраткері Төкен Елтебаевты еске алу] / Айтбай Мұздаханов //Ақ жол. – 1995. – 15–31 шілде. – Б. 27
7. Мұқатұлы, Ғазез. Ақжайлау көңіл аға еді [Мәтін] : [өнер иесі Төкен Елтебаевтың туғанына 60 жыл] / Ғазез Мұқатұлы //Ақ жол. – 1995. – 15–31 шілде. – Б. 3.
8. Мұсабаев, Хамитбек. Түбін тапқан тұлпар [Мәтін] : немесе өнер тарланы Төкен Елтебаев туралы сөз / Хамитбек Мұсабаев // Қостанай таңы. – 2012. – 31 шілде. – 6 б.
9. Мұхамед-Ғали, М. Мәдениет майталманы [Мәтін] : Аудандық М. Қапышев атындағы Халық театрының актері Тұрым Мұқановтың туғанына – 75 жыл / М. Мұхамед-Ғали//Аманкелді арайы. – 2018. – 5 қазан. – Б. 3
10. Торғайдың Төкенсерісі [Мәтін] : Атанған асыл азамат, сегіз қырлы, бір сырлы өнерпаз Төкен Елтебаевтың туғанына – 60 жыл//Ақ жол. – 1995. – 15–31 шілде. – Б. 1
11. Ұзақұлы, Әбілбек. Сегіз қырлы сері еді [Мәтін] : [мәдениет қайраткері Төкен Елтебаевты еске алу] / Әлібек Ұзақұлы //Ақ жол. –1995. – 15–31 шілде. –Б. 3.
12. Хайроллин, Уәли. Жылы жүректі жайсаң жан [Мәтін] : [өнер иесі Төкен Елтебаевтың туғанына 60 жыл] / Уәли Хайроллин // Ақ жол. – 1996. – 15–31 шілде. – Б. 4.
13. Ысқақ, Бақыт-Керей. Шындық семсері [Мәтін] : [өлең] : (Төкен Елтебаевка) / Бақыт-Керей Ысқақ //Ақ жол. - 1995. - 15–31 шілде. - Б. 1
14. Жүнісұлы, Мұрат. Өнер майталманын еске алды [Мәтін] : Ә. Боранбаев атындағы кинотеатрда еліміздің мәдениетіне елеулі үлес қосқан алғашқы кәсіпқой музыканттардың бірі, Қазақ ССР-нің еңбек сіңірген мәдениет қайраткері Т. Елтебаевқа арналған "Есінде елдің Төкені" атты естелік

кітаптың тұсауы кесілді / Мұрат Жүнісұлы // Қостанай таңы. – 2014. – 5 желтоқсан. – Б. 10
15. Домбыраның ұлы дүбірі - ұлт рухын асқақтатты [Мәтін] : немесе Аманкелдіде өткен 1000 домбырашы өнері көрермен көңілінен шықты //Amankeldi araiy. – 2019. – 5 шілде. – Б. 1–3.
16. Рәнә, Екпін. Кеш өтсе-осылай өтсін.. [Мәтін] : [сазгер Төкен Елтебаевқа арналған кеш] / Екпін Рәнә // Арқалық хабары. – 2016. – 21 қазан. – Б. 3
17. Қойшыбайұлы, Мұқият. Торғайдың топжарған ұлы [Мәтін] : [Торғай өңірінен шыққан азамат Төкен Елтебаев туралы естелік] / Мұқият Қойшыбайұлы // Қазақ. – 2013. – 18–25 қаңтар. – Б. 6.
18. Қуандықұлы, Қ. Текті талантқа тағзым [Мәтін] : [Төкен Елтебаев туралы шығарылған "Есінде елдің Төкені" атты кітаптың тұсаукесері өтті] / Қ. Қуандықұлы //Аманкелді арайы. – 2014. – 28 қараша. – Б. 8

8 тамыз

Туғанына 60 жыл

Қазина Гүлжамерия Ғалиасқарқызы (1956)

Боровской (қазіргі Меңдіқара) ауд. Балықты ауылында дүниеге келген.

1982 ж. Арқалық педагогикалық институтының филология факультетін ойдағыдай бітіріп шығады.

Тағдырдың жазуымен институтты бітіргеннен кейін кітапхана табалдырығын аттаған Гүлжамерия Ғалиасқар-қызы алдағы өмірін Л. Н. Толстой ат. обл. кітапханамен байланыстырды. Жаңа өмірге аяқ басқан ол алғашқы кәсіби жұмысын ұйымдастыру бөлімінен бастады да, қысқа мерзім ішінде жаңа мамандығының негізін игеріп үлгерді. 1988 ж. кітапхананың абонементтер бөліміне ауысады.

Қазақ тілін насихаттаудың маңыздылығын түсінген Гүлжамерия Ғалиасқарқызының бастамасымен 1991 ж. обл. кітапханада қазақ тіліндегі әдебиеттер бөлімі ашылады. Оның кітапхана қызметкерлеріне қазақ тілін үйрету үшін курстар ұйымдастыруға сіңірген еңбегін орасан деуге болады.

1997 ж. директордың кітапхана істері жөніндегі орынбасары болып тағайындалады.

Қазина 1998 ж. Мәскеудің өнер, мәдениет және туризм академиясына оқуға түсіп, оны 2000 ж. сәтті аяқтап шығады.

Обл. мәдениет басқармасы алқасының ұзақ жылғы мүшесі бола жүріп кітапханалық білім беру, біліктілікті көтеру мәселесін күн тәртібінен түсірмеді. 2008 ж. Челябі мем. мәдениет және өнер академиясымен қосымша кітапханалық білім беру туралы, 2011 ж. кітапханалық жоғары білім туралы шарт жасалынды.

2005 ж. Г. Ғ. Қазинаны обл. кітапхананың директоры етіп тағайындады. Л. Толстой ат. ОӘҒК директоры ретінде ИФЛА-ның Миланда (Италия, 2009 ж.),

Гётеборгте (Швеция, 2010 ж.), Сингарпурде (2013 ж.), Лионда (Франция, 2014 ж.) өткен Дүниежүзілік кітапханалық және ақпараттық конгресінің жұмыстарына қатысты.

Кітапханада неміс және ағылшын тілдерін оқыту орталықтары ашылған. Кітапханада АҚШ елшілігінің қолдауымен «Америка бұрышы» орталығының ашылуы оқырмандар мен қала тұрғындары үшін ерекше оқиға болды.

2015 ж. тамыз айында Г. Ғ. Қазина құрметті демалысқа шықты.

Гүлжамерия Ғалиасқарқызының белсенді де жемісті еңбегі көптеген грамоталармен, дипломдармен және алғыс хаттармен, сондай-ақ ҚР тәуелсіздігінің 10 жылдығы медалімен (2001 ж.) және М. Шолоховтың 100 жылдығына арналған Мәскеу муниципальды академиясының естелік медалімен (2007 ж.) аталып өтілді. Г. Ғ. Қазина - ҚР мәдениет қайраткері, Кітапхана ісінің үздігі, Кітапхана ісінің шебері, Кітапхана ісінің ардагері.

2014 жылға дейінгі мағлұматтарды «Кітапмен өткен өмір = С книгой по жизни» библиографиялық әдебиет көрсеткішінен қараңыз.

Ол туралы әдебиеттер:

1. Қазина Гүлжамерия Ғалиасқарқызы [Мәтін] // Кітаппен өткен өмір = С книгой по жизни : (Л. Н. Толстой ат. ОӘҒК директорлары туралы = (о директорах ОУНБ им. Л. Н. Толстого) : библиогр. әдебиет көрсеткіші = библиогр. указат. лит. / Л. Н. Толстой ат. Қостанай ОӘҒК ; [құраст.: А. К. Салибаева, И. А. Удовицкая ; ред. Б. Б. Сеитова]. – Қостанай, 2014. – Б. 16–25.
2. Ұлы адамдардың мүсіндерін жинайды [Мәтін] : Л. Толстой ат. Қостанай ОӘҒК директоры, ҚР мәдениет қайраткері Гүлжәмерия Қазинамен сырласу // Жақсанов, О. Танымал тұлғалардың белгісіз қырлары / О. Жақсанов. – Қостанай : Шапақ, 2014. – Б. 248–252.

Мерзімді басылымдардағы жарияланымдар:

3. Библиографиялық әдебиет көрсеткіші [Мәтін] : [Л. Толстой ат. обл. кітапханаға жетекшілік еткен директорларға арналған көрсеткіш] / газ. ред. // Қостанай таңы. – 2014. – 11 қараша. – Б. 12.

Г. Ғ. Қазина туралы әдебиеттер:

4. Рухани байлыққа ештеңе жетпейді [Мәтін] : Л. Толстой атындағы Қостанай облыстық ғылыми-әмбебап кітапханасының директоры, тіл жанашыры Гүлжәмила Қазинамен сырласу / О. Жақсан // Жақсан, О. Ғибрат-ғұмыр / О. Жақсан. – Алматы, 2012. – Б. 188–191.
5. Шақарова, Дина Маратқызы. Өз ісіне қызмет ету [Мәтін] Дина Маратқызы Шақаров // Тарихты өзіміз жазамыз = Историю пишем сами / сост. Д. А.

Дауренбекова ; ред. Г. Г. Казина. – Қостанай, 2006. – 4–ші шығарылым. – Б. 10–11.

Мерзімді басылымдардағы жарияланымдары:

6. 30 дамыған мемлекеттің қатарына қосылу – басты мақсат [Мәтін] : [Президент Жолдауы : автордың фотосы бар] / Гүлжамерия Қазина // Наш Костанай. – ("Біздің Қостанай" қосымшасы). – 2014. – 18 ақпан. – Б. 5.
7. Әйел - шаңырақ ұйытқысы / Гүлжәмилә Қазина // Костанай. – 2007. – 8 наурыз. – Б. 10.
8. Әл-Фараби және рухани жаңару [Мәтін] : [Фарабитанудың Қостанайда қазіргі кездегі дамуы туралы] / Г. Қазина // Жас қазақ. – 2011. – № 1. – Б. 22–29
9. Компьютер кітапты ысырмауы керек [Мәтін] / Г. Қазина // Егемен Қазақстан. – 2007. – 6 сәуір. – Б. 6.
10. Парасат ордасына айналды [Мәтін] / Гүлжәмерия Қазина // Қостанай. – 2004. – 14 желтоқсан. – Б. 2.
11. Тау алыстаған сайын асқақтай түседі [Мәтін] : [Ы. Алтынсарин туғанына – 160 жыл] / Г. Қазина // Қостанай таңы. – 2001. – 16 қазан. – Б. 3.
12. Ынтымағымыз арта берсін! [Мәтін] : [өткен 2011 жыл туралы] / Гүлжәмилә Қазина // Костанай. - ("Қостанай" қосымшасы). – 2012. – 5 қаңтар. – Б. 9.

14 тамыз

Туғанына 75 жыл

Байдильдин Шөптібай (1946)

1946 жылы 14-ші тамызда Қостанай облысы, Жангелдин ауданы, қазіргі

Айса Нұрманов атындағы ауылда дүниеге келген. Жоғары білімді. Алматы жоғары партия мектебін бітірген. Әкім, партия, совет, кәсіподақ, комсомол қызметтерін атқарған. Қазақстан Компартиясының және Социалистік партиясының съездеріне делегат болып қатысқан, сондай-ақ Амангелді аудандық партия комитетінің бюро мүшесі болған.

Байділдин Шөптіба оюөрнек жасаумен қырық жылдан аса уақыттан бері айналысып келеді. Ою-өрнектердің 2000-нан аса түрін жасаған. Шеберлікке баулыған адам – ол Самұрат деген ағасы екен. Қолынан келмейтіні жоқ еді. Кез келген материалыңызды кәдеге жарататын. Ет пен шәйдің арасында қол сандық жасап, келген қонаққа сыйлаған. Кейін ересек шағында, атақты ғалым Сейіт Кенжеахметовтың ақылын алған. Ол кісі қазақтың мәдениеті мен өнері жайында 34 кітап жазып, артына өшпес із қалдырды. Самұрат ағаларының өнегесі мен Сейіт ағаның ақылы ол кісіні біраз жетістіктерге жетеледі. Ою-өрнектері 1992 жылы Түркияда, 1996 жылы Америкада өткен Атланта Олимпиадасында қойылған. Ою-өрнектері Республикалық басылымдарда, телехабарларда жиі көрсетіледі, мәдени

мекемелерде, жоғарғы және орта оқу орындарында өнерлі жастарға қосымша өнер саласы ретінде насихатталады және оқушы, студенттермен тұрақты кездесулер өткізілген. Ш.Байділдиннің қолынан шыққан еңбектері Астана және облыс орталықтарында жеке көрмелері тұрақты қойылып келеді. 2009 жылы Тұңғыш Президент мұражайында жеке көрмесі қойылды. Ою-өрнек жасаумен қатар Торғай аймағының тарихы мен одан шыққан тарихи тұлғаларға байланысты зерттеулер жүргізеді, Торғай аймағы Жер-Су атауларының шығу тарихын зерттейді. Сонымен қатар өнерге байланысты мақал-мәтел, аталы сөздер, сирек шертпе күйлер, фото-суреттер жинаумен айналысқан.

«Қазақтың ою-өрнектері», «Ою ой, өрнек сал», «Оюмен ой айтқан елміз» атты ою-өрнектердің және «Санаулы ғұмырымдағы саналы ойларым», «Кейкі батыр» атты кітаптардың авторы, ғылыми жұмыстары Халықаралық және Республикалық деңгейдегі конференцияларда және баспасөз беттерінде жиі жарияланып жүр.

Кеңестік заманда жазықсыз қырық жылға сотталған Әлшорин Шіменбайдың түрмеде отырып жазған өлеңдерін жинақтап «Мұхиттан өткен қайық» атты кітабын жазған автор. «Қостанай облысы, Торғай аймағы көрікті жерлерінің ақпаратты-бағдар тізбесі» және «Құпия сырлы өлке-Арқалық» атты кітаптардың қазақша мәтінін жазушы. Арқалық қалалық Арқа дидары телехабары жанынан «Ардагер» хабарын дайындап жүргізді. Арқалық қалалық «Жасұлан» балалар мен жасөспірімдер орталығының Торғай аймағы тарихын таныстырудағы тұрақты сарапшысы

Кітап жазумен ғана шектелмейді, тарихи экспедициялармен Қазақстаның түпкір түкпірін аралап саяхаттаған. Сонымен қатар Қытай еліне дейін барып, ондағы тарихи оқиғалар және ерекше тың жаңалықтармен бөлісті. Дүниежүзілік, күллі әлем тамашалаған «ЭКСПО-2017» көрмесіне де өзінің қолынан шыққан құнды жәдігерлерін қойып қонақтар назарына ұсынды.

Біздің бабаларымыз тасқа таңба салған. Таңбаның соңы өркениетті дүниеде жазу, сызу, суретке айналды. Осы айтып отырған оюларымыз жазу, сызу, суреттің де қызметін атқарады. Түп тамырын тастағы таңбадан алатын ою арқылы қазақ бірін-бірі ұғысқан. Ою өткен дәуірде жазудың қызметін атқарды дегенге бір ғана мысал. Сызудың қызметін атқарғанын тарихи ескерткіштер көрсетіп келеді. Геометриялық сызықтар арқылы ою ойып, ғимараттарды әсемдеген. Суреттің қызметін атқарғанына алаша, кілем, киім-кешектердегі оюлары дәлел.

Ш. Байділдин туралы мерзімді басылымдардағы жарияланымдар:

1. Ақылбекова Луиза, "Оюлар сыр шертеді"[Мәтін] : [сырласу кеші] / Л. Ақылбекова//Қостанай таңы. – 2017. – 22 қараша. – Б. 8
2. Амантайұлы Дархан, Асыл арман орындалған күн[Мәтін] : Кейкі батырдың сүйегі туған жер қойнына тапсырылды / Д. Амантайұлы//Арқалық хабары. – 2017. – 22 қыркүйек. – Б. 1, 3

3. Амантайұлы Дархан, Жаңа кітап жарық көрді [Мәтін] : [өлкетанушы Шөптібай Байділдиннің жаңа кітабы] / Д. Амантайұлы//ARQALYQ habary = Торғай. – 2019. – 26 шілде. – Б. 3
4. Амантайұлы Дархан, Көшелі іс көшеден басталады [Мәтін] : [Арқалық қаласындағы ономастика мәселесі] / Д. Амантайұлы //Қостанай таңы. - 2018. – 20 қараша. – Б. 6.
5. Амантайұлы Дархан, Ұлттық дәстүрлеріміз ұлықталды [Мәтін] : [дөңгелек үстел] / Д. Амантайұлы //ARQALYQ habary = Торғай. – 2019. – 20 наурыз. – Б. 3
6. Байділдин Шөптібай, "Мен оюды табиғаттан аламын" дейді қолөнер шебері / Шөптібай Байділдин //Жас өркен– Қостанай. – 2012. – № 2. – Б. 14–15
7. Байділдин Шөптібай, Оюмен ой айтқан елміз[Мәтін] : [қазақтың ұлттық ою-өрнек саласы туралы] / Шөптібай Байділдин // Қазақ. – 2014. – 7 ақпан –14 ақпан. – Б. 11.
8. Байділдин Шөптібай, Ұлттық құндылық ардақты [Мәтін] : Этнограф, ою-өрнегінің хас шебері Шөптібай Байділданың шығармашылығы хақында : суреті бар / Шөптібай Байділдин // Отбасы және денсаулық. – 2012. – № 11–12. – 8–12 б.
9. Баймағанбетова, Армангүл. Рухани жаңғыру - ұлттық тәрбие негізі : [мектептегі іс-шара] / Алмагүл Баймағанбетова //ARQALYQ habary = Торғай. – 2019. – 15 наурыз. – Б. 3
10. Бегманов Қасымхан, Қазақтың ою - өрнегі қошқармүйізден бастау алады [Мәтін] : [қолөнер шебері Шөптібай Байділдинмен сұхбат] / Қ. Бегманов; сұхбаттасқан Қасымхан Бегманов //Арқалық хабары. – 2018. – 8 маусым. – Б. 4–6
11. Бегманов Қасымхан, Қостанай облысының салт – дәстүр, әдет – ғұрып ерекшіліктері [Мәтін] : оюшы, қолөнер шебері, өлкетанушы Шөптібай Байділдинмен сұхбат / Қасымхан Бегманов //Арқалық хабары. – 2018. – 27 шілде. – Б. 4–5
12. Бегманов Қасымхан, Шөптібай Байділдин, өлкетанушы: "Жөн-жоралғы асып кетпесін" : [сұхбат] / Қасымхан Бегманов // Қостанай таңы. – 2018. – 13 сәуір. – Б. 7
13. Бекетқызы Луиза, "Оюлар сыр шертеді" [Мәтін] : [өлкетанушы Шөптібай Байділдинмен сырласу кеші] / Луиза Бекетқызы //Арқалық хабары. – 2017. – 8 желтоқсан. – Б. 4
14. Досжанова Қымбат, Оюмен ой айтқан елміз [Мәтін] : [Арқалықтық қолөнер шебері Ш.Байділдиннің жеке көмесі өтті] / Қымбат Досжанова // Қостанай таңы. – 2012. – 4 қыркүйек. – 2 б.
15. Досжанова Қымбат, Шебердің қолы алтын [Мәтін] : [Арқалықтық қолөнер шебері Ш.Байділдин туралы] / Қымбат Досжанова // Қостанай таңы. – 2012. – 23 қазан. – Б. 6.

16. Ермағанбетов, Дархан. Жаңа кітаптың тұсауы кесілді[Мәтін] : [кітапханадағы іс-шара] / Дархан Ермағанбетов //Арқалық хабары. – 2018. – 7 наурыз. – Б. 3
17. Ермағанбетов, Дархан. Жерлесіміздің көрмесі ашылды [Мәтін] : [қолөнер шебері Шөптібай Байділдиннің көрмесінің ашылуы] / Дархан Ермағанбетов //Арқалық хабары. – 2018. – 22 маусым. – Б. 3
18. Есмағанбетов, Қайрат. Халық мұрасының бақшысы [Мәтін] : [оюшы, қолөнер шебері, өлкетанушы, қаламгер Шөптібай Байділдин 70 жаста] / Қайрат Есмағанбетов // Арқалық хабары. – 2016. – 19 тамыз. – Б. 4
19. Жапарұлы, Молдатай. Оюшы Шөптібай Байділдин 70 жаста : [өлең] / Молдатай Жапарұлы // Торғай. – 2016. – 2 қыркүйек. – Б. 3
20. Жәрімбет, Нәзира. Амангелді батырдың туы қандай болған? [Мәтін] : [батыр А. Имановтың] / Нәзира Жәрімбет // Егемен Қазақстан. – 2018. – 17 қазан. – Б. 9.
21. Жәрімбетова, Нәзира. Оюмен ой айтқан [Мәтін] : қолөнер шебері Шөптібай Байділдиннің жеке көрмесі ашылды / Нәзира Жәрімбетова // Егемен Қазақстан. – 2012. – 6 қыркүйек. – Б. 10.
22. Жәрімбетова, Нәзира. Шөптібай Байділдин қазақтың хас өнерін ЭКСПО-да көрсетуді армандайды / Н. Жәрімбетова//Егемен Қазақстан. - 2016. - 21 наурыз. - Б. 14. - ISSN 1999-9720
23. Жүнісұлы, Мұрат. "Кейкі батыр" жарыққа шықты [Мәтін] : [белгілі оюшы Шөптібай Байділдиннің "Кейкі батыр" атты кітабы жарық көрді] / Мұрат Жүнісұлы // Қостанай таңы. – 2014. – 29 сәуір. – Б. 7.
24. Жүнісұлы, Мұрат. Мұражай - алтын босаға [Мәтін] : [облыстық Дала өлкесі тарихи мұражайдың төл мерекесі аталып өтті] / Мұрат Жүнісұлы // Қостанай таңы. – 2015. – 22 мамыр. – Б. 23.
25. Жүнісұлы,Мұрат. Өмірін оюмен өрнектеген [Мәтін] : Оюшы, қолөнер шебері, өлкетанушы, "Әлемдік Шыңғысхан академиясының "Құрметті академигі", Арқалық қаласының құрметті азаматы Шөптібай Байділдин – 70 жаста / Мұрат Жүнісұлы // Қостанай таңы. – 2016. – 12 тамыз. – Б. 6–7
26. Жүнісұлы, Мұрат. Шоқтығы биік туған жер [Мәтін] : [белгілі қолөнер шебері, тарихшы Шөптібай Байділдинмен әңгіме] / Мұрат Жүнісұлы // Қостанай таңы. – 2020. – 16 маусым. – Б. 4–5.
27. «Киелі, қасиетті Ұлытау өзіне тартады да тұрады» [Мәтін] : [өлкетанушы Шөптібай Байділдинмен сұхбат] / сұхбаттасқан Дархан Амантайұлы // ARQALYQ habary. – 2020. – 28 тамыз. – Б. 3
28. Қожахметұлы, Еркін. Ою – өрнектерін дәріптеген [Мәтін] : [оюшы Шөптібай Байділдин жайында] / Еркін Қожахметұлы // ARQALYQ habary. – 2020. – 19 маусым. – Б. 4, 7
29. Құсайын, Дәмет. Сыр тартқан тарихтың тереңінен [Мәтін] : [Ұлт-азаттық көтерлісінің 100 жылдығына орай жылдық кітап көрмесінің тұсаукесері өтті] / Дәмет Құсайын // Арқалық хабары. – 2016. – 11 наурыз. – Б. 9

30. Озғанбайұлы, Өмірзақ. Шеберлігімен шыңды бағындырған [Мәтін] : [қолөнер шебері Шөптібай Байділдин жайында] / Өмірзақ Озғанбайұлы //Арқалық хабары. – 2018. – 24 тамыз. – Б. 6
31. Садуақасова, Сандуғаш. Ұлттық өнерді ұлықтаған : [қолөнер шебері Шөптібай Байділдинмен кездесу кеші] / Сандуғаш Садуақасова // Арқалық хабары. – 2016. – 21 қазан – Б. 3
32. Садуақасова, Сандуғаш. Ұлттық өнерді ұлықтаған [Мәтін] : [қолөнер шебері Шөптібай Байділдиннің 70 жылдығы] / Сандуғаш Садуақасова // Торғай. – 2016. – 21 қазан. – Б. 4
33. Садуақасова, Сандуғаш. Ұлттық өнерді ұлықтаған [Мәтін] : [қолөнер шебері Шөптібай Байділдин туралы] / Сандуғаш Садуақасова // Торғай. – 2016. – 28 қазан. – Б. 3
34. Төлеуханқызы, Анар. Туған топырағына тартқан тұлға [Мәтін] : [Ұлт-азаттық көтерілістің 100 жылдығына орай] / Анар Төлеуханқызы//Егемен Қазақстан. – 2017. – 20 қаңтар. – Б. 16.
35. Ұлт батыры ұлықталды [Мәтін] : [өлкетанушы Шөптібай Байділдиннің жаңа кітабы туралы] / [газ. ред.] // Арқалық хабары. – 2017. – 4 тамыз. – Б. 3
36. Ұлы аспапқа құрмет [Мәтін] : [Арқалық қаласында «Домбыра» композициясы ашылды] / бетті дайындаған Маржан Алпыс // Костанай – АГРО. – 2020. – 9 шілде. – Б. 21.
37. Хасенова, Зайгүл. Арқалықтың болашағы - бүгінгі жас буынның қолында[Мәтін] : [кітапханадағы іс-шара] / Зайгүл Хасенова // Арқалық хабары. – 2019. – 20 ақпан. – Б. 5
38. Шөптібай, Байділдин. қолөнер шебері, өлкетанушы: "Кейкінің моласын көрсетсемде көрмеді"[Мәтін] : [сұхбат] // Қостанай таңы. – 2018. – 28 қыркүйек. – Б. 6–7
39. Шөптібай Байділдин: "Кейкі арқылы - сол уақыттағы барлық қазақтың ауыр тағдыры көрсетілді" [Мәтін] : [өлкетанушы Шөптібай Байділдинмен сұхбат] / сұхбаттасқан Дархан Амантайұлы // Арқалық хабары. – 2018. – 28 желтоқсан. – Б. 4

Туғанына 150 жыл	Кейкі Көкембайұлы (1877-1916)

Кейкі Көкембайұлы 1877 жылы Торғай уезі, Қайдауыл болысында өмірге келген (қазіргі Қостанай обл., Аманкелді ауд., Тасты ауылы). Азан шақырып қойған аты Нұрмағанбет, руы Құлан Қыпшақ. Көп кісіге қосылмай кейкиіп жүретін болғандықтан жеңгелері «Кейкі» атап кеткен. Сөйтіп, ел арасына «Кейкі» атымен танылған. Шежіреге зер салсақ Кейкі бес ағайынды болған: Көкембайдан Оспан, Қосжан, Омар, Кейкі және Шұбар. Осылардың ішінде бүгінде тек Қосшанның ғана ұрпағы бар. Кеңес дәуірінде Көкмбайдың кіндігінен

тараған ұрпақтары «банды», «басымашының» туыстары деп айыпталып, билік басындағылардан тепірешті көп көрді.

Жастайынан батыр мінезді Кейкі өзімен рулас Торғай өңіріндегі атақты бай Шашамбайдың Рахметі деген кісінің бетке ұстар жылқышысы болған. Аманкелдімен бірге барымташылыққа да түскен сарабдал азаматтардың қатарында бой түзеді.

Кейкі батырдың елін күреске бастап шығуы және отарлық саясатқа қарсы қарулы қарсылық танытуы, атының ел аузына ілігіп "құралайды көзге атқан мерген", "батыр" атануы Торғай даласындағы 1916 жылғы қазақ халқының ұлт-азаттық көтерілісі тұсында орын алды.

Қазақ даласын тұтастай шарпыған Ресей патшасының 1916 жылғы 25 маусым жарлығы түрткі болған азаттық жолындағы күресте Кейкінің батырлығымен қатар құралайды көзге атқан мергендігі кең танылды. Сол көтеріліс кезінде ол Торғай даласында құрылған Қыпшақ хандығының мергендер мыңдығын басқарды.

Кейкі батырдың атышулы ерліктері 1916 жылдың күзі мен 1917 жылдың қысындағы Торғай, Құмкешу, Доғал, Үрпектегі және басқа да патшаның жазалаушы әскерлерімен болған шайқастарда анық көрінді, асқан мергендігімен, ержүректігімен көзге түсті, яғни көтерілістің даңқты қаһарманына айналды, ерлігі аңыз болып тарады.

К. Көкембайұлы туралы шығармалар:

1. Байділдин, Шөптібай. Кейкі батыр [Мәтін] : жинақ әңгімелер / Шөптібай Байділдин. – Павлодар : Сытина Н.И баспаханасы, 2017. – Б. 260.
2. Кейкі батыр[Мәтін] : поэзиялық шығармалар / құраст. Б. Сәбитбекқызы. А. Серікбаева. – Қостанай : Қарлығаш, 2017. – Б. 152.
3. Тұрғынбекұлы, С. Кейкі батыр [Мәтін] : тарихи дастан / С. Тұрғынбекұлы; ред.Базарбаева А. – Алматы : Білім, 2001 ж. – Б. 153.
4. Тұрғынбекұлы, С. Кейкі батыр [Мәтін] : тарихи дастан / С. Тұрғынбекұлы; ред. Оразбаева Ш. – Астана : Фолиант, 2017 ж. – Б. 320.
5. Байділдин, Шөптібай. Кейкі батыр [Мәтін] : Торғай өлкесінің тыныс-тіршілігі / Шөптібай Байділдин; дир. Қайрат Әли. – 2–бас. – Астана : Сарыарқа, 2014 ж. – 368 б
6. Мақсұтбек, Сүлеймен. Кейкі Көкембайұлы [Мәтін] : тарихи-деректі монография / Сүлеймен Мақсұтбек – Павлодар : Сытина Н.И баспаханасы, 2017. – Б. 404.

Мерзімді басылымдардағы жариялымдар

7. Айқадамова, Айтолқын. "Құлан жортқан" күйі [Мәтін] : [күй нотамен берілген] / Аәтолқын Айқадамова // Қостанай таңы. – 2017. – 13 қыркүйек. – Б. 9.

8. Амантайұлы, Дархан. Ұлт батыры ұлықталды[Мәтін] : [Кейкі батыр туралы кітап шықты] / Дархан Амантайұлы // Қостанай таңы.
9. 2017. – 21 маусым. – Б. 9.
10. Ахметбек, Бақытжан. Кейкі батыр[Мәтін] : [1914 жылғы адамзат тарихындағы бірінші дүние жүзілік соғыс жайында] / Бақытжан Ахметбек // Түркістан. – 2016. – 21–27 шілде. – Б. 10.
11. Әлімағамбет, Бөгетбай. Кейкінің соңғы түні[Мәтін]: [батыр туралы] : ["Торғайдағы азаттық көтерілісі" кітабынан үзінді] / Бөгетбай Әлімаағамбет // Қостанай таңы. – 2017. – 8 тамыз. – Б. 6.
12. Базарбай, Смайыл. Батырдың бас сүйегін қалпына келтіру аяқталды / Смайыл Базарбай // Ана тілі. – 2016. – 15–22 желтоқсан. – Б. 6.
13. Байділдин, Шөптібай. Кейкі батыр жайлы ақиқат пен аңыз[Мәтін] : [проза] / Шөптібай Байділдин // Қостанай таңы. – 2017. – 19 қыркүйек. – Б. 8.
14. Байжанов, Ахметхан. Кейкі батыр[Мәтін] : деректі повестен үзінді / Ахметхан Байжанов // Қостанай таңы. – 1991. – 13 қараша. – Б. 6 ; 14 қараша. – Б. 6 ; 15 қараша. – Б. 4 ; 16 қараша. – Б. 4 ; 19 қараша. – Б. 4.
15. Бас сүйегі елімізге әкелінген Кейкі Батырдың суреті [Мәтін] : [Кейкі батыр суретінің эксизі] / Бетті әзірлеген Жанар Дәулетқызы // Қазақ. – 2016. – 2–30 желтоқсан. – Б. 12.
16. Бейімбетқызы, Ақниет. Туған жерден топырақ бұйырса теңдесіз батырлардың рухы мәңгілік тыныштық табар еді[Мәтін] : Рессейден Қазақ батырларының бассүйегін қазақ жеріне қайтарылуы қарастырылып жатқаны туралы / Ақниет Бейімбетқызы // Түркістан. – 2016. – 18 тамыз. – Б. 8.
17. Бекмағанбетов, Өмірбай. Қолмерген [Мәтін] : [Кейкі батыр] / Өмірбай Бекмағанбетов // Егемен Қазақстан. – 2016. – 1 сәуір. – Б. 13.
18. Ғұмыр, Ғазиз. Батырға тағзым[Мәтін] : [қазақ батыры Кейкі Көкембайұлы туралы кітап жарыққа шықты] / Ғазез Ғұмыр // Қостанай таңы. – 2017. – 24 мамыр. – Б. 11.
19. Ел баһадүр батырының ерлігін ұрпаққа үлгі етті [Мәтін] : Кейкі батырдың басы 95 жылдан соң жер қойнына салтанатты түрде тапсырылды / өз тілшіміз //Аманкелді арайы. – 2017. – 22 қыркүйек. – Б. 1, 8.
20. Ералина, Ақмарал. Кейкі батыр ізімен... [Мәтін] : (Экспедиция материалдары негізінде) / Ақмарал Ералина // Қостанай таңы. – 2017. – 6 қыркүйек. – Б. 7.
21. Жәрімбет, Назира. Елдің Кейкіге ықыласы ерек [Мәтін] : [Қазақ батыры] / Назира Жәрімбет // Егемен Қазақстан. – 2017. – 21 шілде. – Б. 8.
22. Жүнісұлы, Мұрат. Арқалықта өткен ұлықтау шаралары [Мәтін] : [конференция өтті] / Мұрат Жүнісұлы // Қостанай таңы. – 2017. – 19 қыркүйек. – Б. 7.
23. Жүнісұлы, Мұрат. Кейкі баба[Мәтін] : [өлең] / Мұрат Жүнісұлы // Қостанай таңы. – 2017. – 6 қазан. – Б. 12.
24. Карбозов, Кәкімжан. Кесенеге орын белгіленді[Мәтін] : [Кейкі батырға арналған кесене] / Кәкімжан Карбозов // Қостанай таңы. – 2017. – 21 ақпан. – Б. 3.

25. Кейкі Атамыз – ерліктің феномені [Мәтін] : [Кейкі батыр туралы] / С. Досанов, Ә. Тәтіғұлов, А. Садырбеков ж.б.//Аманкелді арайы. – 2017. – 15 қыркүйек. – Б. 2.
26. Кейкі батыр: Тағдыры, тарихы, тағылымы [Мәтін] : 1916 жылғы Торғай көтерілісі туралы баян] / дайындаған: Заңғар Кәрімхан // Қазақ. – 2017. – 25 тамыз. – Б. 7.
27. Кенжеғозина, Злиха. Баба рухы ; Ұлт көсемі [Мәтін] : [өлеңдер] / Злиха Кенжеғозина//Қостанай таңы. – ("Қостанай ақшамы" танымдық-тағылымдық, көңілашар қосымшасы). – 2017. – 27 қазан. – Б. 12.
28. Қойшыманов, Қасқырбай. "Кейкі батыр ізімен"[Мәтін] : [ғылыми-зерттеу экспедициясы] / Қасқырбай Қойшыманов // Қостанай таңы. – 2017. – 14 шілде. – Б. 2.
29. Қуандықұлы, Қ. Ұлытаудағы "Кейкі үңгірі"[Мәтін] : [Кейкі батыр бас сүйегінің жерленуі қарсаңында] / Қ. Қуандықұлы //Аманкелді арайы. – 2017. – 31 наурыз. – Б. 4–5.
30. Қуандықұлы, Қ. Киелі жәдігерлер ұлт рухын көтереді [Мәтін] : [қасиетті орындар] / Қ. Қуандықұлы //Аманкелді арайы. – 2018. – 27 шілде. – Б. 5.
31. Қуандықұлы, Қажен. Хош келдің, Батыр ата! [Мәтін] : [аты аңызға айналған батыр Кейкі атамыздың бас сүйегінің Қазақстанға оралуы туралы] / Қажен Қуандықұлы//Аманкелді арайы. – 2016. – 21 қазан. – Б. 1, 7.
32. Мәлікзадақызы, Қарлығаш. Батыр рухына тағзым [Мәтін] : [Кейкі Көкембайұлының кесенесіне мектеп оқушылары барды] / Қарлығаш Мәлікзадақызы //Аманкелді арайы. – 2017. – 29 қыркүйек. – Б. 7.
33. Мұсабаев, Хамитбек. Батыр сүйегі хақында [Мәтін] : [Кейкі батыр туралы] / Хамитбек Мұсабаев //Қостанай таңы. – ("Қостанай ақшамы" танымдық-тағылымдық, көңілашар қосымшасы). – 2017. – 9 маусым. – Б. 15.
34. Мұхаммедқали, М. Тасты ауылында Кейкі батыр музейі ашылды / М. Мұхаммедқали //Аманкелді арайы. – 2018. – 18 мамыр. – Б. 2.
35. Нұржанов, Хамза. Азаттық көтерілісі туралы естелік [Мәтін] : 1916 жылғы Торғай азаттық көтерілісінің 100 жылдығы қарсаңында / Хамза Нұржанов //Аманкелді арайы. –2016. – 22 шілде. – Б. 6.
36. Омарбеков, Талас. Тарихымызды түгендейміз десек...[Мәтін] : [Кейкі батыр туралы кітап шықты] / Талас Омарбеков //Ана тілі. –2017. – 27 шілде – 2 тамыз. –Б. 1, 3.
37. Смайылова, Г. Сейтқали – Кейкі батыр ұрпағы[Мәтін] : [Сейітқали Дүйсентайұлы Қосжанов] / Г. Смайылова //Аманкелді арайы. – 2017. – 15 қыркүйек. – Б. 7.
38. Сомжүрек, Жұма– Назар. Кейкі батыр қайда жерленген? [Мәтін] : Дулығалы дала перзенттері / Жұма-Назар Сомжүрек //Ана тілі. – 2017. – 22–28 маусым. – Б. 6.
39. Түсіпов, Болат. Кейкі батыр [Мәтін] : [өлең] / Болат Түсіпов // Аманкелді арайы. – 2018. – 9 ақпан. – Б. 8.
40. Урманшина, Әлпия. Кейкі батыр[Мәтін] : (поэма) / Әлпия Урманшина //Аманкелді арайы. – 2017. – 9 маусым. – Б. 4.

41. Хасенұлы, Қалқаман. Кейкі батыр туралы кейбір деректер мен дәйектер[Мәтін] : Тарих-тағдыр / Қалқаман Хасенұлы // Қазақ. – 2017. – 20 қазан. – Б. 9
42.

Туғанына 195 жыл

Сатыбалды Ғабдоллаұлы (1826–1898)

Сатыбалды Ғабдоллаұлы (лақап аты - Қыпшақ ишан) 1826 жылы Торғай уезіндегі Қайдауыл болысының Шомаң Карасуы мекенінде дүниеге келген. Әке-шешесінен жастай айрылса да, апасы Мұғалиманың арқасында ауыл молдасынан сауатын ашып, Ташкентте, Бұқарада дін оқуын бітірген Сатыбалды 14 жыл бойы білім алып, ишан атанып, 1862 жылы Мекке – Мәдинаға қажылыққа барып үлкен беделге ие болады. Оны естіген Торғай билеушісі (Правитель) Сүлеймен төре елге шақыртып алып, ол елді имандылыққа бастайды. Сатыбалды ишан 1898 жылы қайтыс болғанда оның үлкен ұлы Мырза ишан Ташкенттен арнайы шеберлер алдырып, осы қоржын тамды салдырады. Оның төргі бөлмесінде Сатыбалды ишан, жанында баласы, құранқари Файзолла ақын Сатыбалдыұлы мен Омар қалпе Тепекұлы жатыр.

Ғ. Сатыбалды туралы мерзімді басылымдардағы жариялымдар:

1. Бекетұлы, М. Тарихты таразылаған туынды [Мәтін] : [жаңа кітаптың тұсаукесері] / М. Бекетұлы // Торғай. – 2017. – 20 қазан. – Б. 3
2. Қуандықұлы, Қ. Киелі жәдігерлер ұлт рухын көтереді [Мәтін] : [қасиетті орындар] / Қ. Қуандықұлы // Аманкелді арайы. – 2018. – 27 шілде. – Б. 5
3. Бекетұлы, М. Тарихты таразылаған туынды [Мәтін] : [жаңа кітаптың тұсаукесері] / М. Бекетұлы // Торғай. – 2017. – 20 қазан. – Б. 3
4. Қауғабай, Ораз. Сатыбалды ишанның таңғажайыптары [Мәтін] : [құран қари Файзолла Сатыбалдыұлының бойындағы дарынды қасиеттері туралы] / Ораз Қауғабай // Қостанай таңы. – 2014. – 28 ақпан. – Б. 9.
5. Қауғабай, Ораз. Сатыбалды ишанның тағдыры мен тағлымы / Ораз Қауғабай // Қостанай таңы. – 2016. – 13 сәуір. – Б. 9 ; 15 сәуір. – Б. 7 ; 19 сәуір. – Б. 8
6. Қуандықұлы, Қ. Киелі жәдігерлер ұлт рухын көтереді[Мәтін] : [қасиетті орындар] / Қ. Қуандықұлы // Аманкелді арайы. – 2018. – 27 шілде. – Б. 5
7. Молдахметұлы, Қалам.Сатыбалды Ишан және оның әулетті [Мәтін] : тарих / Қалам Молдахметұлы // Қазақ. – 2009. – 3–10 Сәуір. – Б. 8.
8. Мұсабаев, Хамитбек. Тарихи ескерткіштер тағылымы [Мәтін] : [Амангелді ауданындағы ескерткіштер] / Хамитбек Мұсабаев // Қостанай таңы. – 2018. – 1 тамыз. – Б. 6–7
9. Мұсабаев, Хамитбек, Үндеу қолдау тапты [Мәтін] : [Сатыбалды ишан қорымын қоршау туралы] / Хамитбек Мұсабаев // Қостанай таңы. –2017. – 11 қазан. – Б. 3

10. Сатыбалды ишан ауылы [Мәтін] : [ауыл тарихы туралы] / Дайындаған Мақсұтбек Сүлеймен // Қостанай таңы. – 2017. – 4 қазан. – Б. 6
11. Сыға, Сырым. Сатыбалды ишан қорымын қоршау жүріп жатыр [Мәтін] : [Ойғы қорымы] / Сырым Сығай // Аманкелді арайы. – 2018. – 15 маусым. – Б. 5

15 қазан

Туғанына 80 жыл

Айтбай Мұздаханов
(1941)

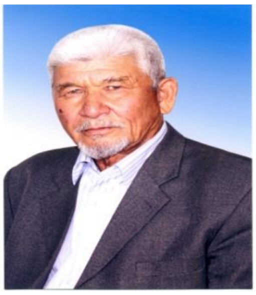

Аманкелді ауданының Қарасу ауылында дүниеге келген. Үлкен әкесі Молдаш та, өз әкесі Мұздахан да қара домбыраны жетік меңгерген дәулескер күйші. Айтбайдың анасы Кабира да домбырашы, әнші болған. Осындай қарапайым отбасында дүниеге келген Айтбайдың күйші болмауға қақысы жоқ еді. Өйткені ана құрсағында жатып тындағаны күй – естігені ән болды. Есін білген шағынан бастап әкесі Айтбайды алдына отырғызып, күй әуеніне бөлеп өсірді. Оның құлағы ән – күйдің әуенімен ашылды. Күйшілік өнер оған әкесінің қанымен анасының ақ сүтімен беріліп, сүйегіне сіңді. Айтбай Сарыарқаның сайын даласында күмбірлеген күй әуені алты атасынан дарыған әулеттің жетінші ұрпағы. Айтбайдың бала болсада әкесінің мына бір сөзі есінде: «сеннен кейін біздің күйшілік өнеріміз қыздарымызға ауысады» деп айтқан. Осы күні әкесінің сөзі айнымай қолымен қойғандай еді. Өйткені Айтбайдың тұла бойы тұңғышы Анардың бойына біткен қасиет.

Домбыра өнері екінің біріне қонбайтын тек Аллатағаланың шапағатымен берілетін қасиет екендігі белгілі. Осындай қасиет қонған дарынды күйші Айтбай Мұздахановтың арнаулы музыкалық білімі болмаса да өзі бала кезінен тыңдап өскен ауылдағы саңылақ күйшілер Омар, Біртай, Құрман, өз әкесі Мұздахан шерткен күй-әндерін қанына сіңіріп өскендіктен болар, енді ол өз жанына күйлер де шығара бастаған. Аруақ деген бар екенің мойынсұнбаған бірбеткей Айтбай 13 жасында сол қолының үш саусағы бүгіліп икемге келмеген, екінші, туған әкесінен айырылады.

1993 жылы еліміздің Перезидентінің жарлығымен Қазақстан Республикасына Еңбек сіңірген мәдениет қайраткері атағы берілді.

2012 жылы Қостанай Меценаттар клубы «Қазына» сыйлығының лауреты, 2015 жылы С.Нұрмағанбетов медалінің иегері.

2016 жылы Аманкелді ауданының құрметті азаматы атағының иегері.

Айтбай бүгінде туған ауылы Қарасуда тұрып жатыр. Ол өз еңбегімен талантын халыққа арнаған дарынды жан, серігі домбыра.

Күйші-сазгердің бүгінде 60-қа жуық күйі, 40 шақты ән шығарылды. 1977-78 жылдары Бүкілодақтық халық шығармаларының І-ші және ІІ-ші фестивалінде лауреат атанды. 1977 жылы Қызылорда қаласында Бүкілодақтық фестивальдің

аясында өткен домбырашылар конкурсында бас жүлдені жеңіп алды. 1979 жылы Құрмет белгісі орденімен марапатталды. Амангелді ауданының Құрметті азаматы.

Ол туралы әдебиеттер тізімі:

1. Абдықалықов Е. Преданные искуству. [Текст] : Со встречи композитороми] // Цилинная заря. 1985. – 10 март. – 3 с
2. Әбілев, Қонысбай. Күй құдыреті. [Мәтін] : [әуесқой композитор Айтбай Мұздахановтың творчестволық кеші туралы] / Қонысбай Әбілев // Арқалық таңы. – 1990. – 3 шілде. – Б. 3
3. Мұздаханов, Айтбай. Бабалар үні [Күйлер мен әндер жинағы] : [Мәтін] : // жинақты құрастырған әр күйлерін нотаға түсірген – Анар Мұздаханова,
4. ноталарды ред. Тексерген және компьютерге терген – Қарасай Ахметұлы. – Астана: «Сарыарқа» БҮ, 2008. – Б. 122
5. Мұсабаев, Хамитбек. Қарасудың жағасында қолы жоқ өнерпаз күйден нөсер селдетті. [Мәтін] : [күйші – композитор Айтбай Мұздаханов туралы]. / Хамитбек Мұсабаев // Қостанай таңы. – 2006. – 10 наурыз. – Б. 6
6. Әлмағанбетов, Бөгетбай. Барымызды бағалай білейік.[Мәтін] : [композитор Мұздаханов Айтбайдың өмірі туралы] / Бөгетбай Әлмағанбетов // Ақ жол – 1991. – 13 ақпан. – Б. 3
7. Дәуітбаев, Қонысбай. Жасбуынның 80 жылдығы атап өтілді [Мәтін] : [мектептегі мереке] / Қоңысбай Дәуітбаев // Аманкелді арайы. – 2017. – 26 мамыр. – Б. 1
8. Досжанова, Қымбат. Мерейі үстем Мұздахановтар [Мәтін] : [Мұздахановтар әулеті] / Қымбат Досжанова // Қостанай таңы. – 2017. – 30 мамыр. – Б. 1, 2
9. Жақсанов, Оразалы. Мәдениет кадрлары саясаты жүзеге асуда[Мәтін] : [күйші Айтбай Мұздаханов туралы] / Оразалы Жақсанов // Мәдениет. – 2018. – № 9. – Б. 43–44
10. Жақсанов, Оразалы. Рухы мықты қазақ [Мәтін] : немесе саусақ орнына сым байлаған белгілі күйші-композитор Айтбай Мұздахановтың қайсарлығы жайлы толғаныс / Оразалы Жақсанов // Қазақ. – 2017. – 30 тамыз. – Б. 12
11. Композиторға құрмет [Мәтін] : [күйші Айтбай Мұздахановтың 75 жас мерейтойына арналған іс – шара] / Өз тілшіміз//Аманкелді арайы. – 2017. – 20 қазан. – Б. 1
12. Қойшыманов, Қасқырбай. Аймақ өмірінің айнасы [Мәтін] : [Амангелді ауданының мәдениет және тілдерді дамыту бөлімінің басшысы Сағынғали Сейдинмен сұхбат] / Қасқырбай Қойшыманов // Қостанай таңы. – 2020. – 19 ақпан. – Б. 4–5.
13. Қуандықұлы, Қ. Қарасудағы ауыл күні [Мәтін] : [мәдени іс-шара] / Қ. Қуандықұлы //Аманкелді арайы. – 2017. – 6 қазан. – Б. 1

14. Құсайынов, Тәшім. Сұлу сазды суреткер. [Мәтін] : [Композитор Мұздаханов Айтбайдың өмірі туралы] / Тәшім Құсайынов // Ақ жол. – 1991. – 15 қазан. – Б. 5
15. Майталман музыканттың мерейтойы [Мәтін] : [дирижер Сапарғали Ахметжанов 70 жаста] / [газ.ред.] //Аманкелді арайы. – 2017. – 27 қазан. – Б. 1
16. Мұсабаев, Хамитбек. Мерейі үстем отбасы [Мәтін] : [Мұздахановтар әулеті] / Хамитбек Мұсабаев // Қостанай таңы. – 2017. – 4 қазан. –Б. 6
17. Мұсабаева, Ақнұр. Күйші Айтбай ата [Мәтін] : [күйші А. Мұздаханов туралы] / Ақнұр Мұсабаева //Amankeldi araiy. –2019. – 8 қараша. – Б. 4.
18. Сейдин, Сағынғали. Өнері өркендеген – Амангелді [Мәтін] : [ауданның мәдени іс-шаралары туралы] / Сейдин Сейдин // Amankeldi araiy. – 2019. – 19 сәуір. – Б. 3.
19. Смайлова, Г. Күйшіге арналған кабинет ашылды [Мәтін] : [өнерпаз Ораз Мұқанұлы Қожасовка арналған] / Г. Смайлова // Amankeldi araiy. – 2020. – 11 қыркүйек. – Б. 1.
20. Сығай, Сырым. Сегіз қырлы, бір сырлы саңлақ [Мәтін] : Жерелес композитор, әмбебап өнерпаз Жұмағали Өмірбек – 75 жаста! / Сырым Сығай // Аманкелді арайы. – 2017. – 24 ақпан. – Б. 8

14 араша

Туғанына 75 жыл

Айымбет Мади Айтбенбетұлы (1946)

Қостанай облысы, Аманкелді ауданында дүниеге келген - жазушы. ҚазҰУ–ды (1972) бітірген. 1972–77 ж. "Қазақстан пионері" (қазіргі "Ұлан") газе-тінде бөлім меңгерушісі, жауапты хатшы, 1977–84 ж. "Пионер" (қазіргі "Ақ желкен") журналында бөлім меңгерушісі, 1984–86 ж. "Қазақстан коммунист" (қазіргі "Ақиқат") журналында аға редактор, 1986–90 ж. Қазақстан баспа, полиграфия және кітап саудасы жөніндегі мемлекеттік комитетінде көркем әдебиет бөлімінің меңгерушісі, "Ғылым" баспасының бас редакторторы қызметтерін атқарды. 1993 жылдан ҚР Парламенті Сенатының редакторциялық-баспа бөлімі бастығының орынбасары. Алғашқы әңгімесі "Тәтті мұң" 1972 ж. жарық көрді. Кейін "Ерте-гіден келген бала" (1978), "Көгілдір соқпақ" (1980), "Нәзік жаңғырық", "Күнікей", "Ғашық болу бақыты", "Шырақшы Қалжігіт", "Құм киесі", "Ол дәурен бір көрген түс", т.б. по-весть, әңгімелері, орыс тілінде "Пла-то голубых цветов" (1985), "Чаша печали" (1997) атты прозалық кітабы жарық көрді. Орыс жазушысы В.Шукшиннің, украин жазушысы А.Головконың шығармаларын қазақ тіліне аударған. Қазақстан Жоғарғы Кеңесінің Грамотасымен, ҚР Құрмет грамотасымен марапатталған.

Шығармалары

Шілденің күні. Повесть, әңгімелер. А., 1976; Ертегіден келген бала. Повесть. А., 1978; Көгілдір соқпақ. Әңгімелер, повесть. А., 1980; Көлге шомылған ай. Повестер мен әңгімелер. А., 1984; Плато голубых цветов. А., 1985; Шыққа тұнған нұр. Повестер. А., 1989; Ол дәурен бір көрген түс. Повестер мен әңгімелер. А., 1995; "Чаша печали" А., 1977; Тылсым. Повестер, Аст., 2001.

Мәди Айтбенбетұлы Айымбет (14.10.1946 жылы туған, Қостанай облысы, Аманкелді ауданы,) - жазушы. ҚазҰУ-ды (1972) бітірген. 1972 - 77 ж. "Қазақстан пионері" (қазіргі "Ұлан") газе-тінде бөлім меңгерушісі, жауапты хатшы, 1977 - 84 ж. "Пионер" (қазіргі "Ақ желкен") журналында бөлім меңгерушісі, 1984- 86 ж. "Қазақстан коммунист" (қазіргі "Ақиқат") журналында аға редактор, 1986 - 90 ж. Қазақстан баспа, полиграфия және кітап саудасы жөніндегі мемлекеттік комитетінде көркем әдебиет бөлімінің меңгерушісі, "Ғылым" баспасының бас редакторторы қызметтерін атқарды. 1993 жылдан ҚР Парламенті Сенатының редакторциялық-баспа бөлімі бастығының орынбасары. Алғашқы әңгімесі "Тәтті мұң" 1972 ж. жарық көрді. Кейін "Ерте-гіден келген бала" (1978), "Көгілдір соқпақ" (1980), "Нәзік жаңғырық", "Күнікей", "Ғашық болу бақыты", "Шырақшы Қалжігіт", "Құм киесі", "Ол дәурен бір көрген түс", т.б. по-весть, әңгімелері, орыс тілінде "Пла-то голубых цветов" (1985), "Чаша печали" (1997) атты прозалық кітабы жарық көрді. Орыс жазушысы В.Шукшиннің, украин жазушысы А.Головконың шығармаларын қазақ тіліне аударған. Қазақстан Жоғарғы Кеңесінің Грамотасымен, ҚР Құрмет грамотасымен марапатталған.

Шығармалары:

1. Аспан асты, жер үсті : повесть / Мәди Айымбетов; ред. Т Ілиясұлы. – Астана : Елорда, 2002ж
2. Құла түздегі үнсіздік : хикаяттар мен әңгімелер / Мәди Айымбетов; ред. Е Дүйсенбайұлы. – Алматы : Жазушы, 2005жыл. – 280 б.
3. Нәзік жанғырық : хикаяттар мен әңгімелар / Мәди Айымбетов; ред. Темірақын Жақып. - Алматы : ҚАЗақпарат, 2006 ж. - 388 б.
4. Таңдамалы шығармалары; : әңгімелер. бес томдық: 1-том / Мәди Айымбетов; ред. Амантаев. - Алматы : "Дәуір", 2016. - 496-б
5. Таңдамалы шығармалары; : хикаяттар. бес томдық: 2-том / Мәди Айымбетов; ред. Амантаев. - Алматы : "Дәуір", 2016. - 424-б
6. Таңдамалы шығармаларының жинағы: 5 томдық : роман және хикаяттар. 3-том: Дүние-керуен / Мәди Айымбетов; Редакторы Е. Амантаев. - Алматы : Дәуір, 2018. - 416 б
7. Таңдамалы шығармаларының жинағы: 5 томдық : хикаяттар мен әңгімелер. 4-том: Хикаяттар / Мәди Айымбетов; Редакторы Е. Амантаев. - Алматы : Дәуір, 2018. – 512 б

8. Таңдамалы шығармаларының жинағы: 5 томдық : портрет, эсселер. 5-том: Публицистикалық және орысшаға аударылған таңдамалы шығармалары / М. Айымбетов; Редакторы Е. Амантаев. – Алматы : Дәуір, 2018. – 592 б

Мерзімді басылымдардағы жарияланымдары:

9. Болмысы бөлек Бақкожа [Мәтін] : [журналист Бақкожа Мұқай туралы] / Мәди Айымбетов // Түркістан. – 2013. – 24 қаңтар. – Б. 10.
10. Заң лингвистикасы және терминдер [Мәтін] : [қазақ терминдері] / Мәди Айымбетов // Егемен Қазақстан. – 2017. – 15 қараша. – Б. 9.
11. Көкқасқаның шатқалы [Мәтін] : [әңгіме] / Мәди Айымбетов // Егемен Қазақстан. – 2018. – 23 тамыз. – Б. 9.
12. "Қазығұртта кеме қалған" [Мәтін] : [әңгіме] / Мәди Айымбетов // Қостанай таңы. – 2018. – 24 шілде. – Б. 8
13. Айымбетов, Мәди. Қасқыр арбаушы [Мәтін] : [әңгіме] / Мәди Айымбетов // Егемен Қазақстан. – 2016. – 28 қыркүйек. – Б. 15
14. Өтежанның шар айнадай шындығы... [Мәтін] : Биыл Өтежан Нұрғалиев 80 жасқа толар еді... / Мәди Айымбетов // Егемен Қазақстан. – 2018. – 13 тамыз. – Б. 10.
15. Тақыр.. [Мәтін] : [әңгіме] / Мәди Айымбетов // Егемен Қазақстан. – 2019. – 29 қаңтар. – Б. 9.
16. Негимов, Серік. Қазақ жыры жүрегіне ұя салған.. [Мәтін] : [ақын Надежда Андреевна Лушниковамен сұхбат] / әңгімелескен Мәди Айымбетов // Егемен Қазақстан. – 2018. – 15 маусым. – Б. 12
17. Негимов, Серік. Ел суреттері [Мәтін] : жазушы Мәди Айымбетов шығармашылығында шеберлікпен өріледі / С. Негимов // Егемен Қазақстан. – 2016. – 15 қараша. – Б. 8.

15 қараша

Туғанына 115 жыл

Хакімжанова Мәриям (1906–1995)

Қазақстанның халық жазушысы, ақын Мәриям Хакімжанова 1906 ж. қараша айының 15 жұлдызында Қостанай ауданы, Қобыланды ауылында дүниеге келген. 1914 жылы мұғалім Ахметов Сұлтанғазыдан оқу мен жазуды үйренді. 1931–1934 жылдары Алматы қаласындағы Абай атындағы ҚазПИ жанынан ашылған жұмысшылар факультетін бітірген.

«Әйел теңдігі» журналында әдеби қызметкер (1929–1932), жауапты хатшы (1932–1934) қызметін атқарған.

1934 жылы КСРО Жазушылар одағына мүше болып қабылданады, алғашқы Кеңес Жазушылар одағының мүшелік билетіне Максим Горкий қол қояды.
жылы жұбайы Серғали Бермұхамедовтың қызметінің ауысуына байланысты Орынбор обл. Адамов ауд. көшіп келеді. Ахмет Жұбановтың тапсырмасымен Серғали екеуі талантты жандарды іздеп тауып, астанаға хабарлап отырды, ән-күй, жырларды жинаумен айналысты.

«Халық ақындары» секциясы болып өзгертілген Жамбыл бөлімінің жетекшісі – Иса Байзақовтың көмекшісі боп істеді.
Орынбор облысы Адамовка ауданының «Екпінді» газетінде бөлім меңгерушісі (1936–1937) болды.

Қазақстан Жазушылар одағында халық ақындары бөлімінің меңгерушісі (1939–1944). КСРО ҒА қазақ филиалының жанындағы қазақ тілі және әдебиет ин-тында (1945–1947), Республикалық кітап палатасында (1947–1951), «Жаңа өмір» журналының әдеби қызметкері (1951–1956).1956–1960 жж. «Қазмемәдбаспа» поэзия редакциясының редакторы болып жұмыс істеді.

Тұңғыш өлеңі («Женотделге») 1929 жылы «Әйелдер теңдігі» журналында жарияланды, алғашқы «Жеңешем өлеңдері» өлеңдер жинағы латын графикасы негізінде 1935 жылы жарияланды. М.Хакімжанованың өлеңдері енген қазақ ақындарының «Өлеңдер жинағы» басылып шығарылды. 1945 жылы Кеңес Одағының батыры Мәншүк Мәметованың өмірі мен Отан соғысындағы ерлігін жырлаған «Мәншүк» атты поэмасы 1947 жылы орыс тіліне аударылып, басылды, поэма бойынша жазылған телесценарийі 1963 жылы теледидар арқылы көрсетілді. «Мәншүк Мәметова» өмірнамалық очеркі 1965 жылы басылды. «Ана махаббаты» (1953, таңдамалы), «Ана көктемі» (1963), 1966 жылы «Қазақ совет поэзиясының антологиясы» кітабына М.Хакімжанованың өлеңдері енді. 1967 ж. «Таңдамалы» өлеңдер кітабы басылды. М.Хакімжанованың өлеңдері енген «Жер жүрегі» жинағы басылып шығарылды. Молдаван тілінде жарық көрген «Флакэрэ вие» жинағына да өлеңдері кірді. 1969 ж. М. Хакімжанованың өлеңдері енген «Көктем жаңбыры» жинағы басылып шықты. «Гүл туралы аңыз» (1970), т. б. 30-ға тарта өлең, поэмалары, 1971 ж. «Шыңға шырқау» жинағы басылып шығарылды, оған да өлеңдері кірді. 1976 ж. «Қостанай қаласының құрметті азаматы» атағы берілді. «Өткелдер» кітабы жарық көрді.

1959 ж. Москвада өткен КСРО жазушыларының III съезіне делегат болып қатысты. 1977 ж. М. Хакімжанованың өлеңдері кірген «Қазақ совет поэзиясының антологиясы», «Қазақ балалар поэзиясының антологиясы» жарыққа шықты. 1980 ж. «Чудесный сад» жинағы, 1982 ж. «Превалы» кітабы, 1958 ж. орыс тілінде «Сердце матери» кітабы, «Жыр асуы» жинағы. Балаларға арналған «Бөбегім менің – өлеңім менің» (1959) атты суретті кітапшаның, «Ана мейірімі» (1964) жинағының және бірнеше ән мәтінінің авторы. М. Хакім-жанова өз жырларында отан, өмір, бейбітшілік туралы үлкен азаматтық ой толғайды. Қырғыз ақыны А. Тоқамбаевтың I томдық өлеңдер жинағын аударып бастырды (1960). Орыс балалар жазушысы И.Диктің «Отты бұлақ» повесін қазақ тіліне аударған (1953). Өлеңдері орыс, өзбек, қарақалпақ, қырғыз, қытай, белорус, румян, т.б. тілдеріне аударылды.

1991 жылы «Форт-Шевченко қаласының құрметті азаматы» атағына ие болды.
1966 ж. және 1977 ж. «Құрмет Белгісі», 1984 ж. Еңбек Қызыл ту орденімен, бірнеше медальдармен марапатталған. 1986 ж. «Қазақстанның Халық жазушысы», «Арқалық қаласының құрметті азаматы» атағы берілді. Алматы қаласы көшелерінің біріне есімі берілген.
1995 ж. 7 ақпанда Алматы қаласының дербес зейнеткері Мәриям Хакімжанова қайтыс болды.

Шығармалары:

1. Айналайын анашым [Мәтін] : [ән] : фортепианомен сүйемелденетін дауысқа арналған / әні: Ө. Бәйділдаевтікі ; сөзі М. Хәкімжановanікі // Айгөлек : балаларға арналған әндер жинағы / жауапты жоқ. – Алматы 1983. – Б. 81.
2. Алақай [Мәтін] : ән мәтіні / С. Мұхамеджанов ; сөзі М. Хакімжанованікі // Ән-жәрмеңке : песни народов Казахстана / құраст. Р. Р. Рустамова. – Алматы, 1995. – Б. 272.
3. Көрікті менің астанам [Мәтін] : фортепианомен сүйемелденетін дауысқа арналған / К. Күмісбеков ; сөзі М. Хакімжанованікі // Алматым жүрегімде : Алматы қаласы туралы поэзиялық және музыкалық шығармалар жинағы / Бас ред. М. Құлкенов. - Алматы : "Өлке", 2008. – Б. 255–257.
4. Мәншук Мәметова өлеңі [Мәтін] / М. Хакімжанова. – Алматы : Жазушы, 1965. – 28 б.
5. Мектеп-ана [Мәтін] : Балалар хорына арналған әндер жинағы / И. Нүсіпбаев ; сөзі М. Хакімжанованікі ; хорға лайықтаған В. Мамизеров // Балалар хорына арналған әндер / құраст. В. Н. Мамизеров. – Алматы : "Өнер", 1985. – Б. 38–44.
6. Өткелдер [Мәтін] : таңдамалы өлеңдер / М. Хакімжанова. – Алматы : Жазушы, 1976. – 266 б.
7. Шығармалары [Мәтін] / М. Хакімжанова. – Алматы : Ана тілі, 2006. –
    a. 1 : Өлеңдер. – 328 б.

Мерзімді басылымдардағы жарияланымдары:

8. Хакімжанова, Мариям. Өткен күндер елесі [Мәтін] : [Мариям Хакімжанова туралы] / М. Хакімжанова // Бала Би. – 2016. – № 5. – Б. 36–37.
9. Хакімжанова, Мариям. Соғысқа солай аттанған.. [Мәтін] : халық ақыны Мәриям Хакімжанованың Абдолла Жұмағалиев туралы естелігінен / Хакімжанова //Айгөлек – 2017. – № 5. – Б. 6–7.
10. Хакімжанқызы, М. Ыбырай ата [Мәтін] : [өлең] / М. Хакімжанқызы // Қостанай таңы. – 2016. – 15 қараша. – Б. 5.
11. Айқадамова, Айтолқын. Еңбегі ел есінде [Мәтін] : [ақын Мәриям Хәкімжанова туралы] / Айтолқын Айқадамова // Қостанай таңы. – 2016. – 15 қараша. – Б. 12.

12. Әбіш, Дәмер. Ақын рухы асқақтады [Мәтін] : Халық жазушысы Мәрием Хакімжанованың ғасырлық мерейтойынан / Дәмер Әбіш // Қостанай таңы. – 2006. – 21 қараша. – Б. 4.
13. Әлім, Қайсар. Мариям мұңы [Мәтін] : (Мария Хакімжанова - 110 жыл) / Қайсар Әлім // Жұлдыз. – 2016. – № 9. – Б. 180–183.
14. Әлім, Қайсар. Мариям мұңы [Мәтін] : [қазақтың ақын қызы Мариям Хакімжанова туралы : суреті бар] / Қайсар Әлім // Егемен Қазақстан. – 2013. – 25 қыркүйек. – Б. 9.
15. Біржанов, Хамит. Ізі қалды өшпестей... [Мәтін] : [журналист Сейіт Әбдібеков туралы] / Хамит Біржанов // Ана тілі. 2016. – 15 – 22 желтоқсан. – Б. 5
16. Жыр бесігін тербеген [Мәтін] : [жазушы Мәриям Хакімжанова туралы] // Балбұлақ. – 2016. – № 12. – Б. 4.
17. Қаһарман ақын-ана [Мәтін] : Бүгін Қазақстанның Халық жазушысы Мәриям Хакімжанованың туғанына 110 жыл толды : [ақынның ағартушы Ы. Алтынсариннің 150 жылдық мерейтойына келгенде айтқан әңгімесі] / Бас редактор // Қостанай таңы. – 2016. – 15 қараша. – Б. 5.
18. Қожахметова, Мағир., Хаттар тербелісіндегі ғасыр тынысы : Қазақстанның халық жазушысы Мәриям Хакімжанованың туғанына 110 жыл толуына орай / Мағир Қожахметова // Егемен Қазақстан. – 2016. – 11 қараша. – Б. 10.
19. Қуанова, Роза. Әр адамның сыры бар, ойлай білсең [Мәтін] : [Мариям Хакімжанова туралы] / Роза Қуанова // Қостанай таңы. – 2006. – 15 қараша. – Б. 4.
20. Мұқатов, Нағашыбай. Төгілген көмейінен кестелі өлең[Мәтін] : [Мариям Хакімжанова туралы] / Нағашыбай Мұқатов // Қостанай таңы. – 2006. – 15 қараша.– – Б. 5.
21. Төкенқызы, Назгүл. Есімі оның мәңгілік[Мәтін] : [ақын М. Хакімжанова туралы естелік] / Назгүл Төкенқызы // Қостанай таңы. – ("Қостанай ақшамы" танымдық–тағылымдық, көңілашар қосымшасы). – 2017. – 10 ақпан. – Б. 18.
22. Тұлғалар туралы туынды : [библиографиялық құрал] / [газ. ред.] // Қостанай таңы. – 2016. –15 наурыз. – Б. 4.
23. Өткен күндер елесі [Мәтін] : [Мариям Хакімжанова туралы] / Мариям Хакімжанова // Бала Би. – 2016. – № 5. – Б. 36– 37.
24. Соғысқа солай аттанған.. [Мәтін] : халық ақыны Мәриям Хакімжанованың Абдолла Жұмағалиев туралы естелігінен / М. Хакімжанова//Айгөлек. - 2017. - № 5. - Б. 6-7
25. Хасенов, Ермекбай. Мұрағат сыр шертеді : Сарғайған газет беттерінен / Ермекбай Хасенов // Қостанай таңы. – 2015. – 10 ақпан. – Б. 9 ; 11 ақпан. – Б. 9
26. Шаяхмет, Ақылбек. [Бісімілла, рахман-рахим! Қостанайым киелі] : [өлең : қостанайлық атақты тұлғаларға арнау] / Ақылбек Шаяхмет // Қостанай таңы. – 2018. – 26 қаңтар. – Б. 12.

27. Хасенов, Ермекбай. Мұрағат сыр шертеді [Мәтін] : Сарғайған газет беттерінен / Ермекбай Хасенов // Қостанай таңы. – 2015. – 17 қаңтар. – Б. 9 ; 10 ақпан. – Б. 9 ; 11 ақпан. – Б. 9.

Туғанына 125 жыл

Сыздықов Әбу (1896–1989)

Сыздықов Әбу – 1896 жылы Қарасу ауылында дүниеге келген. 1914-1930 жылдары қатардағы жұмысшы, 1930 жылдан бастап Чкалов атындағы колхоздың аға шопаны болып жұмыс істеді. 1965 жылдан бері «Коммунизм жолы» совхозының ветеринарлық санитары болып істеді. Екі мәрте еңбекшілер депутаттары Амангелді аудандық Кеңесінің депутаты болып сайланған Соғыс жылдары шопан жоғары көрсеткіш үшін жан аямай күресіп, жауды жеңу ісіне өзінің еңбектегі үлесін қосты. Соғыстан кейінгі алғашқы бесжылдық басталғанда 1947 жылы атақты шопан көтеріңкі міндеттемелер алып, оны ойдағыдай орындап шықты. Құйрықты 410 саулық қойдан 529 қозы алып, оның әрқайсысының салмағын қозы айырғанда 45 кг-ға жеткізді. Қарапайым еңбеккердің еңбегін партия мен үкімет жоғары бағалады. СССР Жоғарғы Советі Президиумының 1948 жылғы 23 шілдедегі Жарлығы бойынша Әбу Сыздықовка Социалистік Еңбек Ері атағы берілді.

Әдебиеттер:

1. Сүлейменов, Мақсұтбек. Амангелді ауданы. Тарихи–танымдық энциклопедия. – Повлодар. – ЭКО. 2018. – 340 б.
2. Даңықты тұлғалар.Ауданымыздың Социалистік Еңбек Ерлері /оқыту-ағарту энциклопедия тұжырымдамасы // құраст. А. Аубакирва ; ред. Бірмағанбетова. – Амангелді, 2020. – Б. 12.
3. Торғай елі [Мәтін] : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. –Б. 376.

Жарияланғанына 30 жыл

Қазақстан Республикасының Тәуелсіздік күні (1991)

«Бірінші кезеңде - 1991 жылдан 1995 жылға дейін - шын тәуелсіздігі сәтінен егеменді Қазақстанның Конституциясын қабылдауына дейін біз дезинтеграциялық үрдістерінен өту, қазақ мемлекеттігінің іргесін қалау, бір партиялық өктемдігінен саясаттық әр алуандығына, демократиялық дамудың негізін жасауға шоғырландық».

Н. Назарбаев, ҚР Президенті

ХХ ғасырдың аяғы – ХХІ ғасырдың басы – бұл Еуразия континентінде еркін, тәуелсіз мемлекеттердің пайда болған кезеңі. Солардың арасында егеменді Қазақстан Республикасы ерекше орын алады.

1991 жылдың 16 желтоқсанындағы «Қазақстан Республикасының Мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» конституциялық заң бүгінгі Қазақстанның мемлекеттігіне бастау болды.

Қазақстан өзінің әлеуметтік-экономикалық дамуының жиырма бес жылы ішінде мемлекет ретінде аяғынан тік тұрып, тең тұрғылы саяси, экономикалық, мәдени қарым-қатынастар орнатып, дүниежүзілік қауымдас-тыққа танылды.

Отанымыздың дамуына, елімізде саяси-экономикалық реформалардың қарқынын жеделдетуге, даму бағытын анықтауға, мемлекеттің күш-қуатын нығайтуға, ұлттық мемлекеттіліктің гүлденуін қамтамасыз етуге ықпал еткен мемлекеттің тыныс-тіршілігінің барлық негізгі бағыттары бойынша қазақ мемлекеттілігінің тарихи шежіресі, мемлекеттіліктің қайнар бастаулары болып табылатын мыңдаған жарлықтарға қол қойған оның Көшбасшысы - Тұңғыш Президентіміз Нұрсұлтан Назарбаев.

1993 жылы ҚР алғашқы Конституциясы азаматтар, қоғам және мемлекеттің ара қатынас қағидаларын, жеке тұлғаны әлеуметтік қорғау, барлық құндылықтарды адамға бағыттап, бостандық пен экономикалық, саясаттық құқығына, өмірдің лайықты шарттары мен жеке тұлға құрметіне кепілдігін заң түрінде бекітті.

Мемлекеттік құрылыс анықталып, егемендік жарияланып, үкімет тармақтары арасында қарым-қатынас жүйесіндегі ұстамдылық қағидасы бекітіліп, қазақ тілі мемлекеттік тіл болып, республика Президенті - ел басшысы танылған.

Қазақстан Республикасының тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Қазақстан мемлекеттігінің қалыптасуы мен қарқынды дамуының және қоғамды жаңаша реформалаудың нақты стратегиялық, концептуалдық үлгісін ұсынып, оны жүзеге асыруға бар күш-жігерін жұмсап, саналы ғұмырын арнап келе жатқан ұлы қайраткер.

Бодандықтан бостандыққа қадам басқан жаңа тұрпатты мемлекеттің күрделі кезеңінде Президент еліміздің ертеңі мен болашағы үшін ұлттық мемлекеттің мызғымас негізін қалап, ғасырлар бойы аңсаған азаттықтың баянды болуы мақсатында тың жол – қазақстандық жолды қалыптастырды.

Елбасы әлемдегі дамыған мемлекеттердің бай тәжірибесін таразылай отырып, тәуелсіздігін жаңа алған еліміздің жаһандық өркениет көшіне қосылуының бірден-бір дұрыс жолын нұсқап және жүзеге асыруды өз жауапкершілігіне алып, оны жыл сайынғы халыққа арнаған Жолдауларында егжей-тегжейлі баяндап келеді.

2010 ж. дейінгі мағлұматтарды «2011 жылға берілген Қостанай облысы-ның атаулы күндері және оқиғалар» күнтізбегінен қараныз.

Әдебиеттер:

1. Аймахан, Қ. Тәуелсіздік желтоқсаннан басталады [Мәтін] / Қ. Аймахан. – Алматы : Қазығұрт, 2012. – 304 б.
2. Ақназаров, Шүкірбай. Желтоқсан жырлары [Мәтін]: [өлең] / Ш. Ақназаров//Қостанай таңы. - ("Қостанай ақшамы" танымдық–тағылымдық, көңілашар қосымшасы). – 2017. – 29 желтоқсан. – Б. 12
3. Асқар, О. Тәуелсіздік тартулары [Мәтін] : өлеңдер мен поэмалар / О. Асқар. – Алматы : Өнер, 2001. – 112 б.
4. Әбназарұлы, Ү. Желтоқсанның шындығы [Мәтін] : [1986 жылғы Желтоқсан көтерілісіне қатысып, 14 жылға сотталған арда азамат Түлеген Тәшеновпен сұхбат] / Ү. Әбназарұлы // Айгөлек. – 2017. – № 12. – Б. 16–17
5. Желтоқсанды биліктің өзі ұйымдастырды [Мәтін] : [қоғам қайраткері Серікболсын Әбілдин мен сұхбат]//Аңыз адам. – 2017. – № 24. – Б. 25–27
6. Әбдезұлы, Қ. Тәуелсіздік кезеңі және қазақ әдебиеті [Мәтін] : оқу құралы / Қ. Әбдезұлы. – Алматы : Қазақ университеті, 2012. – 243 б.
7. Әбжанов, Х. Тәуелсіз Қазақстан: жоғары білім, ғылым, саясат [Мәтін] / Х. Әбжанов , Ғ. Кенжебаев. – Алматы : Баспалар Үйі, 2009. – 312 б.
8. Әлімқұлов, Қ. Тәуелсіздік [Мәтін] : публицистикалық поэма / Қ. Әлімқұлов. – Астана : Елорда, 2002. – 84 б.
9. Әріп, Ғ. Қасиетті парыз [Мәтін] : [публицистика] / Ғ. Әріп. – Алматы : Хан Тәңірі, 2014. – 286 б.
10. Байдәулет, Қ. Тәуелсіздік тудырған таланттар [Мәтін] / Қ. Байдәулет. – Алматы : Қазығұрт, 2012. – 304 б.
11. Тәуелсіздікке тәбәрік орда [Мәтін] // Боранғалиұлы, Т. Ғасырға сыр / Т. Боранғалиұлы. – Астана : Елорда, 2001. – Б. 23–35.
12. Елеукенов, Ш. Шығармалары [Мәтін] / Ш. Елеукенов. – Астана : Фолиант, 2011. – Т. 1 : Тәуелсіздік көзімен. – 536 б.
13. Желтоқсан 86 [Мәтін] / құраст.: Б. Әбдіғалиев, Б. Көрпебайұлы. - Алматы, 2006. - 3-кітап : Тәуелсіздік осылай басталған. – 280 б.
14. Жолдасбеков, М. Тәуелсіздік тағылымы [Мәтін] : Тарихи сөздер. Мақалалар. Сұхбаттар / М. Жолдасбеков. – Астана : Күлтегін, 2012. – 480 б.
15. Кенжалин, Ж. Қалам қанаты [Мәтін] : эсселер, ой-толғамдар, байыптамалар / Ж. Кенжалин. – Алматы : Ана тілі, 2014. – 384 б.
16. Кенжалин, Ж. Қалам қанаты [Мәтін] : эсселер, ой-толғамдар, байыптамалар / Ж. Кенжалин. – Алматы : Ана тілі, 2014. – 384 б.
17. Қазақстан тәуелсіздік жылдарында [Мәтін] : 1991-2009 / ҚР Статистика агенттігі. – Астана, 2010. – 184 б.
18. Қазақстанның тәуелсіздік жылдарындағы музыка өнері [Мәтін] : очерктер / З. М. Касимова. – Алматы : Жібек жолы, 2013. – 288 б.
19. Қирабаев, С. Тәуелсіздік рухымен [Текст] : зерттеулер, мақалалар, естеліктер / С. Қирабаев. – Астана : Фолиант, 2002. – 504 б.

20. Мәжитов, М. Тәуелсіздік рухымен [Мәтін] : сұхбат, очерк, өлеңдер / М. Мәжитов. – Ақтөбе : А–Полиграфия, 2004. – 384 б.
21. Мұқан, А. Тәуелсіздік кезеңіндегі қазақ опера театры [Мәтін] / А. Мұқан. – Алматы : Тіл оқу–әдістемелік орталығының баспаханасы, 2011. – 200 б.
22. Назарбаев, Н. Ә. Таңдамалы сөздер [Мәтін] / Н. Ә. Назарбаев. – Астана : Сарыарка, 2014. – Т. 7. – 2012–2013. – 584 б.
23. Назарбаев, Н. Ә. Тәуелсіздік белестері [Мәтін] / Н. Ә. Назарбаев. – Алматы : Жібек жолы, 2012. – 344 б.
24. Назарбаев, Н. Тәуелсіздігіміздің бес жылы [Мәтін] : ҚР Президентінің баяндамаларынан, сөйлеген сөздері мен мақалаларынан / Н. Назарбаев. – Алматы : Қазақстан, 1996. – 638 б.
25. Омарбеков, Т. Қазақстан тарихының ХХ ғасырдағы өзекті мәселелері [Мәтін] : көмекші оқу құралы / Т. Омарбеков. – Алматы : Өнер, 2003. – 552 б.
26. Ораз, Н. Тәуелсіздік таңы атты [Мәтін] : поэма, өлеңдер / Н. Ораз. – Астана : Арман – ПВ, 2007. – 280 б.
27. Тәуелсіз Қазақстан кезеңіндегі қазақ тіл білімі [Мәтін] / А. Байтұрсынұлы ат. тіл білімі институты ; ред. Ш. Құрманбайұлы. – Алматы : Қазақ энциклопедиясы, 2011. – 288 б.
28. Тәуелсіз Қазақстан мәдениеті: жылнама құжаттары [Мәтін] : құжаттар жинағы / ҚР Білім және ғылым министрлігі, Мемлекет тарихы институты ; құраст. Б. Ғ. Аяған [т. б.]. – Алматы : Раритет, 2011. – 320 б.
29. Тәуелсіз Қазақстан Парламентінің мәжілісі [Мәтін] / ред. О. Б. Мұха-меджанов. – Астана, 2011. – 272 б.
30. Тәуелсіз Қазақстан тарихын зерттеудің өзекті мәселелері [Мәтін] : ғылыми-танымдық мақалалар жинағы / ҚР Білім және Ғылым министрлігі ; Мемлекет тарихы институты. – Астана : Астана полиграфия, 2011. – 248 б.
31. Тәуелсіз Қазақстанның саяси тарихы. Оқиғалар жылнамасы [Мәтін] / Ш. Әмірбеков [т. б.]. – Алматы : Қазақ энциклопедиясы, 2010. – 464 б.
32. Тәуелсіздік идеясы және көркем мәдениет [Мәтін] / М. О. Әуезов ат. Әдебиет және өнер институты ; ред. С. А. Қасқабасов. – Алматы : Қазақ энциклопедиясы, 2011. – 304 б.
33. Тәуелсіздік шежіресі [Мәтін] : 1991-2000 жж. / құраст. Г. Т. Тәңірбергенова [т. б.]. – Астана : Күлтегін, 2008. – Т. 1. – 424 б.
34. Тәуелсіздік шежіресі [Мәтін] : 2001-2005 жж. / кітаптың шығуына жауаптылар: А. Жолдасбеков, Ж. Кәрібайұлы, Р. Әлімбеков, Д. Қауменов. - Астана : Күлтегін, 2009. – Т. 2. – 240 б.
35. Тәуелсіздік шежіресі [Мәтін] : 2006-2008 жж. / кітаптың шығуына жауаптылар: А. Жолдасбеков, Ж. Кәрібайұлы, Р. Әлімбеков, Д. Қауменов. – Астана : Күлтегін, 2009. – Т. 3. – 200 б.
36. Тәуелсіздіктің он жылы. Бейбітшілік, прогресс және келісім = Десять лет независимости. Мир, прогресс, согласие [Мәтін] : Қазақстан халықтары

Ассамблеясының VIII сессиясының материалдары = материалы VIII сессии Ассамблеи народов Казахстана. – Астана, 2002. – 104 б.
37. Тәшенов, Т. Тәуелсіз елдің талайы [Мәтін] / Т. Тәшенов. – Алматы : Қазығұрт, 2012. – 304 б.
38. Тоқашбаев, М. Тәуелсіздік – тынысым [Мәтін] / М. Тоқашбаев. – Алматы : Қазақпарат, 2011. – 320 б.
39. Төлепберген, Б. Ұлттық идея – тәуелсіздік тұғыры. Әлеуметтік-философиялық талдау [Мәтін] : ҚР тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналады / Б. Төлепберген. – Алматы : Баспалар Үйі, 2011. – 240 б.
40. Трофимова, С. Қазақстан тәуелсіздігінің рәміздері [Мәтін] / С. Трофимова. - Алматы : 8 & 8, 2012. – 22 б.
41. Шаймерденов, Е. Ш. Қазақстан Республикасының тәуелсіздік рәміздері [Мәтін] = Символы независимости Республики Казахстан / Е. Ш. Шаймерденов. –Алматы : Алматы кітап, 2005. – 240 б.

Мерзімді басылымдардағы жарияланымдар:

42. Аймахан, Құттыбек. Желтоқсан [Мәтін] : [өлең] / Қ. Аймахан // Қостанай таңы. – ("Қостанай ақшамы" танымдық-тағылымдық, көңілашар қосымшасы). – 2017. – 15 желтоқсан. – Б. 12
43. Айтөлен, Ұ. Ғасырға бергісіз екі күн [Мәтін] / Ұ. Айтөлен, С. Жиреншина, Ұ. Ибадуллаева, Р. Қуандықова // Айқын. – 2011. – 15 желтоқсан. - Б. 18.
44. Айтұлы, Несіпбек. Азаттығым [Мәтін] : [өлең] / Н. Айтұлы // Егемен Қазақстан. – 2013. – 15 желтоқсан. - Б. 1.
45. Айхинова, Зямзям Булхайырқызы. "Елім деп соққан жүрек" [Мәтін] / Зямзям Булхайырқызы Айхинова // Мектептегі мерекелер. – 2014. – № 2. – Б. 4-7.
46. Әлімбетова, Сәбира. Мен – қазақпын [Мәтін] : [тәрбие сағаты] / Сәбира Әлімбетова // Мектептегі мерекелер. – 2014. –№ 1. – Б. 20–23.
47. Байдуллин, Т. Тәуелсіздіктің тәтті дәмі [Мәтін] / Т. Байдуллин // Қазақстан тарихы: әдістемелік журнал. – 2011. – № 8. – Б. 3–5.
48. Байниязова, С. Тәуелсіздк - бастауы бар бақыттың [Мәтін] : [Тәуелсіздік күніне арналған шара] / С. Байниязова, А. Дүсіпова, Ә. Бекжанова // Мектептегі сыныптан тыс жұмыстар. – 2011. – № 11. – Б. 12–14.
49. Бексейіт, Сәбит. Келешек кепілі [Мәтін] : [өлең] / Сәбит Бексейіт // Егемен Қазақстан. – 2010. – 16 желтоқсан. – Б. 16.
50. Ботбай, Қоралас. Жырға айналған Желтоқсан ұлт рухын биіктете түсті [Мәтін] / Қоралас Ботбай // Айқын. – 2011. – 3 желтоқсан. – Б. 2.
51. Кәкімбеков, Сағидолла. Желтоқсан алаңы ; Мен қазақпын! [Мәтін] : [өлеңдер] : (Тәуелсіздік күніне) / Сағидолла Кәкімбеков // Қостанай таңы. – ("Қостанай ақшамы" танымдық-тағылымдық, көңілашар қосымшасы). – 2018. – 14 желтоқсан. – Б. 12.

52. Кәріпжанәулеті, Аманғазы. Желтоқсанның төлі едік түнекте өнген [Мәтін] : [1986 жылы туған №123 мектеп оқушыларының сұрауы бойынша] / Аманғали Кәріпжанәулеті // Жалын. – 2009. – № 12. – Б. 20–22.
53. Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігі – Мәңгілік елдің ұлы тарихы [Мәтін] : Елордадағы "Астана Опера" театрында еліміздің қастерлі мерекесі - Тәуелсіздік күніне орай салтанатты шара өтіп, оған Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев қатысып, сөз сөйледі / газ. ред. // Ана тілі. – 2014. – 19–24 желтоқсан. – Б. 1, 2 ; Қостанай таңы. – 2014. – 23 желтоқсан. – Б. 1–3.
54. Қарабаева, Мариям. Желтоқсан... Еркіндік... Азаттық [Мәтін] : [өлеңдер] / Мариям Қарабаева // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2019. – 16 желтоқсан. – Б. 10.
55. Қуанышева, Айжамал. Тәуелсіздік - ата баба арманы [Мәтін] : [сценарий] / Айжамал Қуанышева // Мектептегі сыныптан тыс жұмыстар. - 2011. - № 11. - Б. 20-23.
56. Мұсабаева, Зарина. Егемен елдің баласымын [Мәтін] / Зарина Мұсабаева // Егемен Қазақстан. - 2013. - 15 желтоқсан. - Б. 6.
57. Нәсенов, Болатбек. Желтоқсан – 1986 [Мәтін] : Сотталғандар туралы қысқаша деректер : [Желтоқсан көтерілісінің құрбандары туралы] / Болатбек Нәсенов // Қазақ. – 2016. – 2–30 желтоқсан. – Б. 7
58. Нұрманов, Сүгірбай. Тағылымға толы желтоқсан [Мәтін] : [өлең] / Сүгірбай Нұрманов // Торғай. - 2012. - 14 желтоқсан. - Б. 6.
59. Нұрсұлтан Назарбаев: Дәуір бізді таңдады [Мәтін] / Н. А. Назарбаев // Айқын. - 2011. - 16 желтоқсан. - Б. 1-3.
60. Осаму, Дадзай. Желтоқсанның сегізі[Мәтін] : [әңгіме] / Дадзай Осаму // Қазақ әдебиеті. – 2018. –21–27 желтоқсан. – Б. 14.
61. Сәйділдаұлы, Сайлаубек. "Желтоқсан оқиғасының" ызғары [Мәтін] : (немесе басымнан кешкен жәйт) / Сайлаубек Сәйділдаұлы //Аманкелді арайы. –2018. – 21 желтоқсан. – Б. 5
62. Нұрсұлтан Назарбаев: Ең асыл мұрат - еңселі ел болу [Мәтін] : Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың Қазақстан Республикасының Тәуелсіздік күніне арналған Астанада өткен салтанатты жиналыста сөйлеген сөзі / Н. Назарбаев // Ақиқат. – 2010. – № 1. – Б. 4–9.
63. Нұрсұлтан Назарбаев: Ынтымақ кеткен жерден - ырыс, бірлік, береке кетеді [Мәтін] : [Елбасының ҚР Тәуелсіздік күніне арналған салтанатты жиналысында сөйлеген сөзі] / газ. ред. // Ана тілі. – 2010. – 23–28 желтоқсан. – Б. 1, 2.
64. Өтегенов, Нұржан. Болашаққа сеніммен қараймыз [Мәтін] / Нұржан Өтегенов ; бетті дайындаған Мешіт Ғазиз // Наш Костанай. - ("Біздің Қостанай" қосымшасы). – 2013. – 10 желтоқсан. – Б. 6.
65. Рағат, Қабылан. Тәуелсіздіктің тұғырын біліммен бекітейік! [Мәтін] : [тойға тілек] / Қабылан Рағат // Егемен Қазақстан. – 2011. – 30 қараша. – Б. 11.

66. Сәтімбеков, Рысбай. Жалындасын Тәуелсіздік алауы Желбіресін Тәуелсіздік жалауы! [Мәтін] : (16-желтоқсан Қазақстан Республикасының тәуелсіздік күніне арналған тәрбие сағатының үлгі нұсқасы) / Рысбай Сәтімбеков // Мектептегі мерекелер. - 2014. - № 12. - Б. 11-13.
67. Сомжүрек, Жұма–Назар. Желтоқсандықтар – жас қазақ оятты бүкілодақты! [Мәтін] : [өлең] / Жұма–Назар Сомжүрек // Аманкелді арайы. – 2017. – 15 желтоқсан. – Б. 4
68. Тәуелсіз Қазақстанның жеті қазынасы [Мәтін] : ҚР Президенті Н. Назарбаевтың Тәуелсіздік күніне арналған салтанатты жиында сөйлеген сөзі / газ. ред.// Егемен Қазақстан. - 2013. - 15 желтоқсан. - Б. 1, 2.
69. "Тәуелсіздік" пен "Назарбаев" - егіз ұғым [Мәтін] / дайындаган Гүлбаршин Айтжанбай // Айқын. - 2010. - 9 желтоқсан. - Б. 6.
70. Түлкиева, Б. Тәуелсіздік - орындалған арман [Мәтін] / Б. Түлкиева // Айқын. - 2011. - 27 желтоқсан. - Б. 4.
71. Тілеубаева, А. Тәуелсіздік - қазақтың сан ғасырлық арманы [Мәтін] : (тарихи шеру) / А. Тілеубаева // Қазақстан тарихы: әдістемелік журнал. - 2014. - № 11. - Б. 76-86.
72.
73. Ыбырай, Әлібек. Желтоқсан менің жадымда! [Мәтін] : [Желтоқсан оқиғасы] / Әлібек Ыбырай // Қостанай таңы. – 2018. – 14 желтоқсан. – Б. 7.
74. Ысқақова, Л. Елбасы мұраты - ел бақыты, гүлденген Қазақстан! [Мәтін] : [сценарий] / Л. Ысқақова // Мектептегі сыныптан тыс жұмыстар. - 2011. - № 10. - Б. 8-12.

16 желтоқсан

Оқиғасына 35 жыл

Желтоқсан көтерілісі (1986)

1986 ж. 17-19 желтоқсан аралығында Алматыда болған қазақ жастарының КСРО үкіметінің отаршылдық, әміршіл-әкімшіл жүйесіне қарсы наразылық қимылдары.

Көтерілістің басталуына Мәскеудегі орталықтың республика халқының пікірімен санаспастан Ресейдің Ульянов облыстық партия комитетінің бірінші хатшысы Г.В.Колбинді Қазақстан Компартиясы ОК-нің бірінші хатшысы етіп тағайындауы түрткі болды.

17 желтоқсан күні таңертеңгі сағат 8-де қаладағы Л.И.Брежнев атындағы алаңға (қазіргі Республика алаңы) саяси тәуелсіздікті талап еткен ұрандармен алғашында 300-дей адам жиналып, кешкісін көтерілісшілер саны 20 мыңға жетті. Бірақ көтерілісшілердің қойған талап-тілектері аяқ асты етіліп, "бұзақыларды"

күшпен тарату мақсатында алаңға құқық қорғау органдарының қызметкерлері мен арнайы әскери күштер тобы жеткізілді.

КСРО ІІМ-нің № 0385 бұйрығы негізінде дайындалған "Құйын-86" операциясы бойынша көтеріліс қатыгездікпен басылды жаншылды.

18 желтоқсан күні алаңға қайта жиналмақ болған көтерілісшілерге карсы әскер күші қолданылды. Көтерілісшілердің қалған топтарын ығыстыру үшін жедел отряд, милиция мен жасақшылардан арнайы топтар құрылып, қала көшелеріне аттандырылды. Осы әскери күштер 19 желтоқсан күні қаланың әр тұсында қайтадан шеруге шықпақ болған 6 топты басып, таратты.

Алаңдағы көтерілісшілер таратылған соң ішкі істер бөлімдеріне 2401 адам жеткізілген (Алматы түрмесіне сыймағандықтан, қала сыртына апарып тасталғандарды қосып есептегенде барлығы 8,5 мың адам ұсталған).

Желтоқсан көтерілісі құрбандарының қатарында Е.Сыпатаев, С.Мұхамет-жанова, К.Молданазарова, Қ.Рысқұлбеков, М.Әбдіқұлов, Л.Асанова сынды ержүрек қазақ жастары бар.

Желтоқсанның 19-23 аралығында халықтың наразылық шерулері мен митингілер Қазақстанның Жезқазған, Талдықорған, Көкшетау, Қарағанды, Ар-қалық, Павлодар, Жамбыл, Талғар, Сарқант, т. б. қалалары мен Сарыөзек, Шамалған, Шелек елді мекендерінде жалғасты.

Желтоқсан көтерілісіне КОКП ОК-нің қаулысымен «қазақ ұлтшылдығы-ның көрінісі» деген баға беріліп, көтеріліске катысқан азаматтар қуғын-сүргінге ұшырады. КСРО-ның тоталитарлық, отаршыл саясатына қарсы қазақ жастарының азаттық күресі тарихи маңызы бар үлкен оқиға болды.

Қазақстан тәуелсіздігін алған соң Желтоқсан көтерілісі туралы шындық қалпына келтіріліп, бұл жөнінде "Желтоқсан. 1986. Алматы." (құраст. Т.Өтегенов, Т.Зейнәбілов), "Желтоқсан құрбандарын жоқтау", "Ер намысы - ел намысы" жинақтары, К. Тәбейдің "Мұзда жанған алау", Т. Бейісқұловтың "Желтоқсан ызғары" кітаптары мен "Желтоқсан" (бас ред. Х. Қожа-Ахмет) газеті жарық көрді, "Аллажар" (1991, реж. Т. Теменов), "Қызғыш құс" кинофильмдері түсірілді.

Әдебиеттер:

1. Адырбекұлы, К. XX ғасыр [Мәтін] : Соңғы репрессия (1986 желтоқсан - 1989 шілде) / К. Адырбекұлы. - Алматы : Алаш, 2006. - Т. 1 : сараптама, эссе. - 286 б.
2. Азаттық аңсағандар [Мәтін] : деректі шығармалар жинағы / құраст. Асқар Оразақын. – Алматы : Жалын, 2006. - 256 б.
3. Аймахан, Қ. Тәуелсіздік желтоқсаннан басталады [Мәтін] / Қ. Аймахан. – Алматы : Қазығұрт, 2012. - 304 б.
4. Алматы. 1986. Желтоқсан [Мәтін] / құраст.: Т. Айтбайұлы, Т. Зейнәбін. - Алматы : Дәуір, 1992. - 2-кітап. - 192 б.
5. Алматы. 1986. Желтоқсан [Мәтін] / құраст.: Т. Айтбайұлы, Т. Зейнәбін. – Алматы : Дәуір, 1992. - 3-кітап. - 176 б.

6. Желтоқсан 86 [Мәтін] / құраст.: Б. Әбдіғалиев, Б. Көрпебайұлы. - Алматы, 2006. - 4-кітап : Әділет жолындағы қасірет. - 239 б. - (Алтынбек Сәрсенбайұлы қоры).
7. Желтоқсан 86 [Мәтін] / құраст.: Б. Әбдіғалиев, Б. Көрпебайұлы. - Алматы, 2006. - 5-кітап : Елдікті сақтаған ерлік. - 264 б. - (Алтынбек Сәрсенбай-ұлы қоры).
8. Сәбитова, Ж. Жан жарасы жазылар-ау... [Мәтін] / Ж. Сәбитова. – Алматы : Қазақстан, 1998. - 128 б.
9. Спанова, Р. Біз білетін желтоқсан [Мәтін] : естелік-эссе / Р. Спанова. – Алматы : Жалын, 2000. - 208 б.
10. Табеев, Қ.-М. Қазақстан Желтоқсаны [Мәтін] : деректі хикаяттар мен мақалалар / Қ.-М. Табеев. – Алматы : Дайк-Пресс, 2006. - 328 б.
11. Табей, К. Қайсар рухты қазақ [Мәтін] : Қайрат Рысқұлбеков / К. Табей. – Алматы : Атамұра ; Қазақстан, 1994. - 120 б.
12. Төлепберген, Б. Желтоқсан қарлығаштары [Мәтін] / Б. Төлепберген. – Алматы : КИЕ, 2010. - 248 б.
13. Төлепберген, Б. Қасиеттім - желтоқсан! [Мәтін] / Б. Төлепберген. – Алматы : Алматы баспа үйі, 2012. - 268 б.
14. Шаханов, М. Желтоқсан эпопеясы [Мәтін] : деректі роман / М. Шаханов. - Алматы, 2006. - Т. 1. - 624 б.

Мерзімді басылымдардағы жарияланымдар:

15. Ағыбаев, Арықбай. Желтоқсан оқиғасы – ұлт рухының биік белесі [Мәтін] / Арықбай Ағыбаев // Айқын. – 2011. – 23 қараша. - Б. 6.
16. Ағыбаев, Арықбай. Қорланған қазақ қасіреті [Мәтін] / Арықбай Ағыбаев // Айқын. - 2014. - 16 желтоқсан. - Б. 6.
17. Ағыбаев, Құдиярбек. Сол бір жылдарда [Мәтін] / Құдиярбек Ағыбаев // Түркістан. - 2013. - 17 қаңтар. - Б. 9.
18. Ағуанов, Қонысбай. Өткен күндерден елес [Мәтін] : [желтоқсан оқиғасы туралы] / Қонысбай Ағуанов // Қостанай таңы. – 2016. – 22 қаңтар. – Б. 7
19. Адырбек, Көлбай. Қонаев және желтоқсан оқиғасы [Мәтін] / К. Адырбек // Ақиқат. - 2011. - № 11. - Б. 33-40.
20. Адырбекұлы, Көлбай. "Казахское дело" [Мәтін] : 16, 17, 18 желтоқсан 1986 жыл / Көлбай Адырбекұлы // Түркістан. - 2006. - 12 қазан. - Б. 10-11 ; 30 қараша. - Б. 10-11 ; 22 желтоқсан. - Б. 6.
21. Айқадамова, А. Егемендіктің алғашқы ұшқыны [Мәтін] / А. Айқадамова // Қостанай таңы. - 2004. - 16 желтоқсан. - Б. 4.
22. Аймахан, Құттыбек. Желтоқсан және журналист [Мәтін] / Құттыбек Аймахан // Алматы ақшамы. - 2007. - 15 желтоқсан. - Б. 11-13.
23. Айтбайұлы, Талғат. Қайдасыңдар, Желтоқсан қаһармандары [Мәтін] / Талғат Айтбайұлы // Түркістан. - 2006. - 23 ақпан. - Б. 11.
24. Айтқожа, Марфуға. Жеңісін желтоқсанның жырлап келем [Мәтін] : [өлең] / Марфуға Айтхожа // Әдебиет айдыны. - 2006. - 14 желтоқсан. - Б. 6.

25. Айташев, Мүсірбек. Оқиға куәгері [Мәтін] : [Желтоқсан оқиғасының кәугері Раушан Алдиярованың естелігі] / Мүсірбек Айташев // Егемен Қазақстан. – 2015. – 19 желтоқсан. – Б. 9.
26. Амантайұлы, Дархан. Тәуелсіздік үшін кімдерге қарыздармыз? [Мәтін] : [желтоқсан оқиғасының куәгерлері] / Дархан Амантайұлы // Арқалық хабары. – 2018. – 14 желтоқсан. – Б. 1, 3.
27. Әмірбекұлы, Сейсен. Бұдан кейін "Желтоқсан көтерілісі" деп атау керек [Мәтін] / Сейсен Әмірбекұлы // Айқын. - 2006. - 2 қараша. - Б. 27.
28. Әмірбекұлы, Сейсен. Желтоқсан көтерілісі саяси бағасын қашан алады? [Мәтін] / Сейсен Әмірбекұлы // Айқын. - 2006. - 22 тамыз. - Б. 2.
29. Әнесұлы, Жұмат. Қанды қырғыннан аман қалған қыздар [Мәтін] : Желтоқсан жаңғырығы / Жұмат Әнесұлы // Жас Алаш. - 2005. - 15 желтоқсан. - Б. 1.
30. Бейісқұлов, Тоқтар. Қуғындалған қазақ азаматтары [Мәтін] / Тоқтар Бейісқұлов // Мәдениет. - 2012. - № 3. - Б. 36-43.
31. Бектімісов, Асқарбек. Желтоқсан желі [Мәтін] / Асқарбек Бектімісов // Қостанай таңы. - 2009. - 24 ақпан. - Б. 5.
32. Берлібаев, Бақдәулет. Жастар не үшін көтерілді? [Мәтін] / Бақдәулет Берлібаев // Парасат. - 2006. - № 12. - Б. 1, 16-17.
33. Болат Шарахымбай: "Желтоқсан көтерілісін зерттеудің ғылыми негізі қалыптасу керек" [Мәтін] / жазып алған Әбдірашит Бәкірұлы ; Болат Шарахымбай // Қазақ. - 2014. - 3-10 қаңтар. - Б. 4.
34. Біз ұлтшылдықтан емес, ұлтсыздықтан сақтануымыз керек [Мәтін] : [желтоқсан көтерілісінің куәгері Болат Шарахымбаймен сұхбат] / сұхбаттасқан Шермат Ералы // Қазақстан Zаман. - 2011. - 6 қазан. - Б. 9.
35. Досжанова, Қымбат. Жастардың өр рухы [Мәтін] : 1986 жылғы Желтоқсан оқиғасы кезінде айқын көрінді / Қымбат Досжанова // Костанай. - ("Қостанай" қосымшасы). - 2011. - 24 мамыр. - Б. 7.
36. Досжанова, Қымбат. Тоңдырды мені... [Мәтін] : [Желтоқсан оқиғасына 25 жыл толуы қарсаңында] / Қымбат Досжанова // Жас өркен– Қостанай. – 2011. – № 4. – Б. 12– 13.
37. Жақсанов, Оразалы. Шар болаттай шыңдалған жастық [Мәтін] : немесе сонау 1986 жылғы желтоқсанда алаңға шыққан қарындастарымыздың бірі - Қарлығаш Нұрмұхамедова жайлы мөлтек сыр / Оразалы Жақсанов // Костанай. - ("Қостанай" қосымшасы). - 2009. - 15 желтоқсан. - Б. 6.
38. Желтоқсан оқиғасы [Мәтін] : Оған демократиялық және халықаралық стандарттар бойынша саяси әрі құқықтық тұрғыдан жаңаша обьективті баға беру барынша қажет етіліп отыр // Егемен Қазақстан. - 2006. - 5 мамыр. - Б. 4.
39. Кәкен, А. Желтоқсан шындығын білеміз бе? [Мәтін] / А. Кәкен // Егемен Қазақстан. - 2001. - 28 сәуір. - Б. 5.
40. Кәпқызы, Есенгүл. Үкіметтің қырсыздығы [Мәтін] : немесе тәуелсіздік жылдарындағы ұлттық саясат туралы / Есенгүл Кәпқызы // Түркістан. - 2006. - 28 қыркүйек. - Б. 2.

41. Күзембайұлы, Аманжол. Ол күндер халық жадында [Мәтін] / Аманжол Күзенбайұлы // Костанай. - 2005. - 13 желтоқсан. - Б. 1.
42. Қаба, Ә. Желтоқсан көтерілісіне мектеп оқушылары қатысты ма? [Мәтін] / Ә. Қаба // Жас Алаш. - 2002. - 6 маусым. - Б. 3.
43. Қасымбеков, МахмұтЖадымыздасың, желтоқсан [Мәтін] / Махмұт Қасымбеков // Егемен Қазақстан. - 2006. - 12 желтоқсан. - Б. 1, 4.
44. Қойгелдиев, М. Тоталитаризмді тұңғыш рет тітіреткен [Мәтін] : Желтоқсан қозғалысының тарихы орны мен сабақтары туралы / М. Қойгелдиев // Егемен Қазақстан. - 2001. - 17 желтоқсан. - Б. 3.
45. Қойшыбаев, Бейбіт. Жастардың өшпес рухын ұлықтау - елдіктің өнеге-сі [Мәтін] : Желтоқсан жаңғырығы / Бейбіт Қойшыбаев // Егемен Қазақстан. - 2006. - 25 қазан. - Б. 13.
46. Мыңжасарқызы, Динара. Желтоқсаншыларға арналған екінші мону-мент - Кентауда [Мәтін] / Динара Мыңжасарқызы // Түркістан. - 2009. - 26 ақпан. - Б. 12.
47. Нұржанұлы, К. Желтоқсан қиянаты кетер ме естен? [Мәтін] : [17 желтоқсан - Демократиялық жаңару күні] / К. Нұржанұлы // Астана ақшамы. - 2003. - 13 желтоқсан. - Б. 5.
48. Рысқұлбеков, Т. Ол күнді ешкім де ұмытпайды [Мәтін] / Т. Рысқұлбе-ков // Егемен Қазақстан. - 2001. - 17 желтоқсан. - Б. 4.
49. Садықұлы, Мүбәрәк. Бәрі де көз алдымда [Мәтін] : Желтоқсан жаңғырығы / Мүбәрәк Садықұлы // Егемен Қазақстан. - 2006. - 29 қараша. - Б. 5.
50. Сафуан Шаймерденов, жазушы: Шындықты бетке айтамын [Мәтін] : (Желтоқсан көтерілісінен кейін Қазақстан Компартиясы ОК бірінші хатшысы Г. Колбин қатысқан Қазақстан Жазушылар одағының пленумында сөйлеген сөзі) // Айқын. - 2006. - 16 желтоқсан. - Б. 5
51. Сәдуақасова, Гүлнұр. Мәңгі есте [Мәтін] / Гүлнұр Сәдуақасова // Жас өркен - Қостанай. - 2011. - № 4. - Б. 13.
52. Сәтбай, Дастан. Желтоқсан [Мәтін] : ақиқат пен аңыз / Дастан Сәтбай // Қазақ тарихы. - 2006. - № 6. - Б. 101-105.
53. Сейілбекқызы, А. Төлеген Әлжан, "Желтоқсан жаңғырығы" қоғамдық бірлесітігінің төрағасы, заңгер, желтоқсаншылардың құқық қорғаушы: "Желтоқсанның шындығы енді айтылады" [Мәтін] : [сұхбат] / А. Сейілбекқызы // Қостанай таңы. - 2007. - 18 сәуір. - Б. 6.
54. Тасмағамбетов, Иманғали. Желтоқсан азаттық аңсаған жүрегімізге жалын берді [Мәтін] / Иманғали Тасмағамбетов // Ана тілі. – 2006. – 21 желтоқсан. – Б. 4.
55. Төлепберген, Болатбек. Қанды алаңның қасіреті [Мәтін] : желтоқсан көтерілісі қалай басталды? / Болатбек Төлепберген // Түркістан. – 2011. – 19 мамыр. –Б. 9.
56. Тынысбекұлы, Талапбек. "Аллажар" [Мәтін] / Талапбек Тынысбекұлы // Әдебиет айдыны. – 2006. – 12 қазан. – Б. 10.
57. Шарахымбай, Болат. Желтоқсан шындығы және қаһармандар [Мәтін] / Болат Шарахымбай // Қазақ әдебиеті. – 2007. – 14 желтоқсан. – Б. 23.

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік мерекелері

1, 2 қантар	Жаңа жыл мерекесі
8 – наурыз	Халықаралық әйелдер күні
21, 22, 23 наурыз	Наурыз мейрамы
1 мамыр	Қазақстан халықтары бірлігінің мейрамы
7 мамыр	Отан қорғаушылар күні
9 мамыр	Жеңіс күні
6 шілде	Астана күні
30 тамыз	Қазақстан Республикасының Конституциясы күні
1 желтоқсан	Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті күні

Қазақстан Республикасының Ұлттық мерекелер

16 - 17 желтоқсан	Қазақстан Республикасының Тәуелсіздік күні

Қазақстан Республикасындағы кәсіптік және өзге де мерекелер

10 қаңтар	Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланы күні
1 наурыз	Алғыс айту күні (2016 жылдан өзгертілген) Жерге орналастыру, геодезия және картография күні – наурыздың екінші жексенбісі
2 наурыз	Туберкулез ауруына дүниежүзілік күрес күні
26 мамыр	Химия өнеркәсібі қызметкерлерінің күні - мамырдың соңғы жексенбісі
31 мамыр	Саяси қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандарын еске алу күні
1 маусым	Халықаралық балаларды қорғау күні
4 маусым	Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздері күні
5 маусым	Эколог күні
9 маусым	Жеңіл өнеркәсіп қызметкерлерінің күні – маусымның екінші жексенбісі
16 маусым	Медицина қызметкері күні – маусымның үшінші жексенбісі
23 маусым	Мемлекеттік қызметші күні
23 маусым	Полиция күні
28 маусым	Байланыс және ақпарат қызметкерлерінің күні
1 шілде	Ұлттық Домбыра күні – шілденің бірінші жексенбісі
2 шілде	Дипломатиялық қызмет күні
9 шілде	Балық шаруашылығы қызметкерлері күні – шілденің екінші жексенбісі
13 шілде	Қазақстан Республикасы ұлттық қауіпсіздік органдары

қызметкерлері күні
21 шілде Металлург күні – шілденің үшінші жексенбісі
23 шілде Сауда қызметкерлері күні – шілденің төртінші жексенбісі
4 тамыз Көлік қызметкерлері күні – тамыздың бірінші жексенбісі
11 тамыз Құрылысшы күні – тамыздың екінші жексенбісі
18 тамыз Шекарашылар күні
18 тамыз Спорт күні – тамыздың үшінші жексенбісі
25 тамыз Шахтер күні – тамыздың соңғы жексенбісі
1 қыркүйек Білім күні
3 қыркүйек Мұнай-газ кешені қызметкерлерінің күні – қыркүйектің
бірінші жексенбісі
5 қыркүйек Қазақстан халқы тілдерінің күні 8 қыркүйек Отбасы күні –
қыркүйектің екінші жексенбісі
28 қыркүйек Атом саласының қызметкерлерінің күні
29 қыркүйек Еңбек күні – қыркүйектің соңғы жексенбісі
29 қыркүйек Машина жасаушы күні – қыркүйектің соңғы жексенбісі
30 қыркүйек Әділет органдары қызметкерлерінің күні
Мұғалім күні – қазанның бірінші жексенбісі
1 қазан Халықаралық қарттар күні
1 қазан Халықаралық музыка күні
5 қазан Халықаралық дәрігерлер күні
Орман шаруашылығы қызметкері күні – қазанның үшінші
жексенбісі
19 қазан Құтқарушы күні
29 қазан Әлеуметтік қорғау жүйесі қызметкерлерінің күні – қазанның
соңғы жексенбісі
5 қараша Сыртқы барлау күні
8 қараша Статистика күні
15 қараша Ұлттық валюта – теңге күні, Қазақстан Республикасы
қаржы саласы қызметкерлерінің кәсіби мерекесі
17 қараша Халықаралық студенттер күні
17 қараша Ауыл шаруашылық қызметкерлері күні – қарашаның үшінші
жексенбісі
6 желтоқсан Прокуратура күні
12 желтоқсан Кеден органы қызметкерлері күні
15 желтоқсан Энергетик күні – желтоқсанның үшінші жексенбісі

Есімдердің алфавиттік көрсеткіші

Айымбетов М. 8, 39–41
Аманжолов Қ . 7
Алтынсарин Ы. 7
Айтқожина М. 7
Ахметчин Ғ. 7
Әбжан Ә. 5, 15–17
Байділдин Ш. 6, 28–32
Баймағанбетова Б. 4, 10–11.
Бөкейханов Ә. 9
Бөкей хан 9
Даулетова Н. 4, 13-15
Елтебаев Т. 6, 24–26
Жабаев Ж. 5
Жақанов І. 5
Жәнібеков Ө. 7
Жәңгір хан 9
Жұмаділов Қ. 5
Кәукен К. 4
Көкембайұлы К. 13, 32–36
Қазина Қ. 6, 26–28
Қозыбаев М. 8
Қошқарұлы Т. 9
Қожамқұлов С. 5
Молдашев Б. 5, 17–19
Мұздаханов А. 7, 37–39
Мұқанов Е. 6, 19-21
Мұнайтпасов Қ. 7
Мұратбеков С. 7
Нұрғазин М. 4, 11–13
Сағырбаев Қ. 8
Сатыбалды И. 9, 36–37
Сыздықов Ә. 10, 45
Тайманұлы И. 9
Тайшығара Б. 9
Тұрғынбеков С. 4
Уәлиханов Ш. 9
Үмбетей жырау 12
Хакімжанова М. 8, 41–45
Ысқақов С. 6, 22–25
Шаяхметов А. 5

ТАРИХИ ОҚИҒАЛАРДЫҢ КӨРСЕТКІШІ

1. Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігі күні: жарияланға-нына 30 жыл (1991) 45–51
2. 1986 ж. Желтоқсан оқиғасы. Алматыдағы қазақ жастарының бас көтеруі: 35 жыл бұрын 51–55

МАЗМҰНЫ

1. Құрастырушыдан **3**
2. Қостанай облысы және Амангелді ауданының аймағы бойынша 2021 жылы аталып өтілетін және еске алынатын күндер **(жалпы тізім)** **4-8**
3. Қостанай облысы бойынша күні мен айы белгісіз 2021 жылы аталып өтілетін күндері **(жеке тұлғалар мен оқиғалар үлкеннен кішіге берілген).** **9–10**
4. Амангелді ауданы бойынша 2021 жылы аталып өтілетін және еске алынатын күндері **(қысқаша мәліметтер мен әдебиеттер)** **10–55**
5. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік мерекелері **56**
6. Қазақстан Республикасындағы кәсіптік және өзге де мерекелер **56–57**
7. Есімдердің алфавиттік көрсеткіші 58

8. Тарихи оқиғалардың көрсеткіші **59**

Кітапхананың мекен- жайы : 101200,
Қостанай облысы, Амангелді ауданы
Дүйсенбин көшесі, 38
Тел.8(71440)21-3-99,21-7-70
Aman.kitaphana@mail.ru